

De spin-off van Arachne

Amsterdam, 4 juni 1996

Pauline de Savornin Lohman
Paul van Soomeren
Agnes van Burik

van dijk, van soomeren en partners

Van Dijk, Van Soomeren en Partners BV
KvK Amsterdam nummer 176.766
Van Diemenstraat 410 - 412, Amsterdam
postadres Mariotteplein 9, 1098 NW Amsterdam
tel: 020 - 625 75 37, fax: 020 - 627 47 59

Voorwoord

Voor u ligt de rapportage over de evaluatie van Arachne, Vrouwenadviesbureau Overheidsbeleid. Deze evaluatie is in de periode april-mei 1996 uitgevoerd door het onderzoeks- en adviesbureau Van Dijk, Van Soomeren en Partners (DSP) te Amsterdam. De evaluatie van Arachne geschiedde in opdracht van en met financiering van de ministeries van VWS en SZW.

Het onderzoek is begeleid door een begeleidingscommissie, bestaande uit:

- de heer H.J.F.M. Coppens (ministerie van VWS, voorzitter);
- de heer drs. F.G.W. Goudriaan (ministerie van VWS);
- de heer mr. J.H.J. de Wildt (ministerie van SZW, Directie Coördinatie Emancipatiebeleid).

Aan het onderzoek hebben - naast op het titelblad vermelde auteurs - de volgende onderzoekers meegewerkt: Lea Grubben, Mireille Geldorp en Marije van Barlingen. Deze drie onderzoeksters hebben in mei vele uren aan de telefoon gehangen om het oordeel van de doelgroep van Arachne in kaart te brengen.

Het evaluatie-onderzoek van Arachne heeft zich in een zeer korte periode (6 weken) voltrokken. Dit was niet mogelijk geweest als de onderzoekers niet hadden kunnen rekenen op de grote medewerkingsbereidheid van de kant van Arachne. Door Arachne is met veel inzet gewerkt aan het snel en correct aanleveren van het door de onderzoekers gevraagde materiaal, het corrigeren van onjuistheden in de eerste versie van de analyses en het op de valreep beantwoorden van nagekomen vragen, invullen van losse eindjes, etcetera. Een woord van dank lijkt ons op zijn plaats.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	5
1.1	Doelen van het onderzoek	5
1.2	Onderzoeksvragen	6
1.3	De opzet van het onderzoek	6
1.4	Uitvoering van het evaluatie-onderzoek (traject 1)	7
2	Arachne: aanloop en ontwikkeling	9
2.1	Het ontstaan van Arachne	9
2.2	De ontwikkeling van de organisatie sinds 1992	11
3	Arachne: organisatie, taken en producten	13
3.1	De organisatie van het bureau	13
3.2	De diensten en producten van Arachne	13
3.3	De verdeling van beschikbare middelen over de kerntaken	15
3.4	Enkele voorlopige conclusies	16
4	Het bereik van Arachne	17
4.1	Informeren: personen en organisaties die publieksvragen stellen	17
4.2	Signaleren: ontvangers van het blad Invloed	18
4.3	Makelen en adviseren: de klanten van Arachne	20
4.4	Enkele grote lobby's: de klanten uit de vrouwenbeweging	21
4.5	Conclusies over het bereik van Arachne	21
5	De reikwijdte van het werk van Arachne: bestreken beleidsterreinen	23
5.1	Inleiding	23
5.2	De inhoudsanalyse van de periodieken Invloed en Feiten en Cijfers	23
5.3	De door Arachne bestreken beleidsthema's naar departement	23
5.4	Thema's op het gebied van het emancipatiebeleid en de vrouwenbeweging	25
6	De lobby ouderschapsverlof: een casus	26
6.1	Inleiding	26
6.2	Het begin	26
6.3	De volgende stap: mobiliseren en organiseren van de vrouwenbeweging	27
6.4	Bepaling van de gemeenschappelijke standpunten	27
6.5	Acties	28
6.6	Een onverwachte ontwikkeling	28
6.7	Evaluatie van de lobby	29
7	Het oordeel van de doelgroep	30
7.1	Inleiding en verantwoording	30
7.2	De periodieken Invloed en Feiten en Cijfers	32
7.3	De vraagbaakfunctie en ad hoc adviesfunctie	33
7.4	Beoordeling en effect van (grote) lobby's	34
7.5	Beoordeling Prinsjesdagborrel	35
7.6	Beoordeling overige activiteiten	36
7.7	Beoordeling werkzaamheden Arachne in het algemeen	36
7.8	Samenvatting en conclusies	38

Inhoudsopgave (vervolg)

8	Een inverdienpotentieel voor Arachne?	40
8.1	Inleiding	40
8.2	Het marktmodel versus het subsidiemodel	40
8.3	Achtergronden en argumenten voor het huidige model	41
8.4	Een derde model: tussen overheid en markt	43
8.5	Arachne gaat de markt op	44
8.6	Donateurs van Arachne?	46
8.7	Conclusies	47
9	Conclusies	48
9.1	Arachne als organisatie	48
9.2	De diensten en producten van Arachne	48
9.3	Het bereik van Arachne	49
9.4	De reikwijdte van Arachne	50
9.5	Inverdienmogelijkheid voor Arachne	50
9.6	Tot slot	50
	Bijlagen	
Bijlage 1	Ontvangers van het blad Invloed	52
Bijlage 2	Inhoudsanalyse periodieken Arachne	53
	Literatuur	62

1 Inleiding

Op 1 januari 1992 is het Vrouwenadviesbureau Overheidsbeleid Arachne ingesteld. Arachne heeft tot doel de effectiviteit van de beleidsbeïnvloeding door de Nederlandse vrouwenbeweging te vergroten door het vervullen van de volgende taken:

- het verschaffen van voor de beleidsbeïnvloeding benodigde *informatie* aan vrouwenorganisaties en individuele vrouwen;
- het geven van *strategische adviezen* aan vrouwenorganisaties en individuele vrouwen in het kader van de ondersteuning van de beleidsbeïnvloeding;
- het bijeenbrengen van vraag en aanbod op het gebied van emancipatie-onderwerpen, de *makelaarfunctie*.

Arachne verricht deze taken op basis van een subsidie die in 1995 een omvang had van 1,45 miljoen gulden, en die voor een periode van vijf jaar beschikbaar is gesteld door de departementen van VWS en SZW. In de beschikking van de beide Ministeries aan Arachne (mei 1992) is gesteld dat verdere financiering na 31 december 1996 afhankelijk is van tussentijdse evaluatie-resultaten, het beschikbaar zijn van financiële middelen, het politieke en maatschappelijke draagvlak op dat moment, en het beleidsplan van Arachne voor de periode 1997 - 2001. Tevens is overeengekomen dat in 1996 een evaluatie-onderzoek plaats zal vinden over de gehele periode 1992 - 1996.

Met het oog op het boven gestelde en na overleg met vertegenwoordigers van Arachne en het ministerie van SZW heeft VWS aan het onderzoeksbureau Van Dijk, van Soomeren en Partners (DSP) te Amsterdam in april 1996 opdracht verleend dit onderzoek uit te voeren.

In dit inleidende hoofdstuk wordt de opzet en uitvoering van het onderzoek kort beschreven.

1.1 Doelen van het onderzoek

Het onderzoek naar de activiteiten van Arachne in de periode 1992 - 1996 dient twee doelen.

- Het onderzoek moet informatie verschaffen over de effectiviteit van de activiteiten van Arachne en over de reikwijdte daarvan (bestreken beleidsterreinen, bereikte doelgroepen). Op basis van het onderzoek wil de opdrachtgever zich een gefundeerd oordeel kunnen vormen over de gewenstheid van verdere financiering van Arachne na 1996 en de mogelijkheden van eventuele medefinanciering door andere departementen.
- Het onderzoek moet aanbevelingen opleveren omtrent de mogelijkheden voor Arachne om kostenbesparend te werken. Daarbij wordt met name gedacht aan het kritisch doorlichten van de interne bedrijfsvoering en de begroting van Arachne en aan de mogelijkheid om afnemers te laten betalen voor de diensten die Arachne verleent. Op de achtergrond speelt een rol dat er voornemens zijn de subsidie aan Arachne voor de jaren 1996 en 1997 terug te brengen van 1,45 miljoen tot 1,2 miljoen gulden op jaarbasis.

1.2 Onderzoeksvragen

Deze twee onderzoeksdoelen zijn vertaald in vier onderzoeksvragen. Drie van deze vragen hebben betrekking op de *output* van Arachne: welke producten en diensten levert Arachne aan welke personen en organisaties, welke resultaten heeft dit en zouden deze producten en diensten ook marktwaarde kunnen hebben? De vierde en laatste vraag heeft betrekking op de interne *bedrijfsvoering* van Arachne.

De output van Arachne

- 1 Wat is de reikwijdte van de activiteiten van Arachne in termen van de bestreken beleidsterreinen en het aantal en type personen en organisaties dat met deze activiteiten wordt bereikt?
- 2 Welke invloed hebben de activiteiten van Arachne op de mate waarin en de wijze waarop de klanten van Arachne activiteiten ontplooiën gericht op beïnvloeding van het beleid van de rijksoverheid?
- 3 Welke mogelijkheden zijn er om kostenbesparend te werken door klanten te laten betalen voor de dienstverlening van Arachne? Wat zijn de voor- en nadelen van de verschillende mogelijkheden?

De bedrijfsvoering van Arachne

- 4 Hoe is de interne bedrijfsvoering van Arachne georganiseerd en welke verbeteringen kunnen daarin worden aangebracht met het oog op vergroting van de efficiëntie en doelmatigheid?

1.3 De opzet van het onderzoek

In het onderzoek worden twee trajecten gevolgd:

- traject 1: een onderzoek naar de output van Arachne
- traject 2: advisering over de bedrijfsvoering van Arachne.

Traject 1 is inmiddels - met het verschijnen van deze rapportage - afgerond. Het tweede traject zal na de zomer worden uitgevoerd.

Traject 1: evaluatie-onderzoek output

Het evaluatie-onderzoek richt zich op de beantwoording van de eerste drie onderzoeksvragen. In het onderzoek wordt een onderscheid gemaakt naar de vier kerntaken van Arachne, te weten: informeren, signaleren, adviseren en makelen.

Het evaluatie-onderzoek bestaat op zich weer uit vijf aparte onderdelen, te weten:

- een analyse van de bereikte doelgroepen van Arachne;
- een analyse van de door Arachne bestreken beleidsterreinen;
- een casebeschrijving van een grotere lobby;
- een onderzoek naar tevredenheid en effecten bij de bereikte doelgroep;
- een oriëntatie op de mogelijkheden voor Arachne om geld uit de markt te verwerven.

Over elk van deze onderzoeksdelen wordt in dit rapport in een apart hoofdstuk gerapporteerd (zie de hoofdstukken 4 tot en met 8).

Traject 2: advisering bedrijfsvoering

Het tweede traject bestaat eruit dat, mede aan de hand van de resultaten van het evaluatie-onderzoek, samen met Arachne wordt bekeken of en op welke terreinen de organisatie efficiënter of kosteneffectiever te werk kan gaan. Over de advisering op dit gebied wordt kort schriftelijk gerapporteerd aan Arachne en de opdrachtgevers (VWS en SZW).

1.4 Uitvoering van het evaluatie-onderzoek (traject 1)

De zeer korte periode die ter beschikking stond om het evaluatie-onderzoek uit te voeren stelde grenzen aan de inrichting en omvang van het onderzoek. Dit geldt met name voor het onderzoek onder afnemers van producten en diensten van Arachne, dat binnen een tijdsbestek van 3 weken zijn beslag diende te krijgen.

Hieronder wordt per onderzoeksdeel kort verantwoording afgelegd van de onderzoeksactiviteiten.

De analyse van de bereikte doelgroepen

Bij deze analyse is aan de hand van de bij Arachne aanwezige registraties en adresbestanden een overzicht samengesteld van de verschillende doelgroepen van Arachne. Daarbij is een indeling naar de vier kerntaken van Arachne gehanteerd. Op basis van het aanwezige materiaal kon de doelgroep van de kerntaak 'signalering' uitputtend in kaart worden gebracht. Het beeld van de gebruikers van de producten/diensten die in het kader van de overige kerntaken (informereren, adviseren, makelen) worden afgezet, is wat minder volledig maar geeft wel een goede indruk van de omvang en aard van deze groepen.

In hoofdstuk 4 wordt gerapporteerd over dit onderdeel.

De analyse van de door Arachne bestreken beleidsterreinen

Dit onderdeel heeft bestaan uit een inhoudsanalyse van de twee periodieken (getiteld 'Invloed' en 'Feiten en Cijfers'), die Arachne in het kader van de taak 'signalering' uitbrengt. De inhoud van de periodieken geeft een goede afspiegeling van het inhoudelijke werkterrein van Arachne: over de onderwerpen waaraan Arachne in het kader van andere taken (advisering en makelen) aandacht besteedt, wordt over het algemeen ook geschreven in deze periodieken¹.

Bij de inhoudsanalyse is een koppeling gelegd naar het werkterrein van de verschillende departementen, zodat aangegeven kan worden op welke departementale beleidsterreinen de activiteiten van Arachne betrekking hebben. In hoofdstuk 5 wordt gerapporteerd over de inhoudsanalyse.

De casebeschrijving van een lobby

De analyse van afnemers en bestreken beleidsterreinen geeft met name een helder beeld van de wijze waarop Arachne haar informerende en signalerende taken uitvoert. Om ook de taken makelen en adviseren helder in beeld te krijgen is aan de hand van dossiergegevens en een interview met een stafmedewerker van Arachne een reconstructie gemaakt van één van de grotere lobby's die door Arachne ondersteund is. Hierover wordt gerapporteerd in hoofdstuk 6 van dit rapport.

Het onderzoek naar tevredenheid en effecten bij de bereikte doelgroep

In de eerste twee weken van mei '96 is een aantal personen en organisaties die goed bekend zijn met de producten/diensten van Arachne telefonisch benaderd voor een interview. In totaal hebben 43 personen deelgenomen aan dit onderzoek. In hoofdstuk 7 worden de uitkomsten van de telefonische interviewronde gepresenteerd.

Noot 1 Dit geldt althans voor de middelgrote en grote makel- en adviesprojecten van Arachne. De onderwerpen die in kleine adviezen en makelactiviteiten aan de orde komen, zijn niet systematisch geregistreerd.

Oriëntatie op het inverdienpotentieel van Arachne

Dit onderdeel hield in dat de onderzoekers zich - na consultatie met externe deskundigen - een discussienotitie hebben opgesteld die is besproken met stafleden en bestuursleden van Arachne. Naar aanleiding van deze discussie is de notitie bijgesteld. Een en ander wordt samengevat in hoofdstuk 8.

2 Arachne: aanloop en ontwikkeling

In dit hoofdstuk wordt kort stilgestaan bij de voorgeschiedenis van Arachne en de belangrijkste ontwikkelingen in en rond Arachne in de afgelopen vier jaar.

In de eerste plaats is het van belang vast te stellen wat de originele drijfveren waren om een apart landelijk lobby-bureau op te richten, en welke doelen en taken aan dit bureau werden toegedacht door de betrokken overheden en de brede vrouwenbeweging. Dit stuk voorgeschiedenis wordt in paragraaf 2.1 gereconstrueerd aan de hand van een aantal bestaande documenten.

Vervolgens worden in paragraaf 2.2 samengevat op welke wijze Arachne zich als organisatie heeft ontwikkeld sinds de officiële oprichting begin 1992. Een en ander is gebaseerd op bestaande stukken (jaarverslagen Arachne) en gesprekken met betrokkenen van Arachne en van de betreffende ministeries (VWS en SZW).

2.1 Het ontstaan van Arachne

Initiatief en planontwikkeling

De oprichting van Arachne in 1992 is de uitkomst van een ontwikkeling die al jaren daarvoor is ingezet. In het midden van de jaren tachtig werd door organisaties als Man-Vrouw-Maatschappij en de Joke Smit stichting voorgesteld een steunpunt 'vrouw en beleid' in te stellen. In 1988 adviseert de Emancipatieraad, op grond van de constatering dat de activiteiten van de vrouwenbeweging niet voldoende vertaling vinden in structurele veranderingen in de maatschappelijke positie van vrouwen, een nieuw landelijk bureau in het leven te roepen dat vrouwenorganisaties kan ondersteunen bij het beïnvloeden van het beleid².

Het advies van de Emancipatieraad wordt positief ontvangen binnen de vrouwenbeweging. In 1989 wordt een initiatiefgroep opgericht ('Onze vrouw in Den Haag') met als doel tot een dergelijk bureau te komen³. Ook worden in 1989 en 1990 overal in het land discussies gevoerd over effectieve strategieën voor de vrouwenbeweging, en ook hierin komt de behoefte aan een lobbybureau keer op keer naar voren.

In maart 1990 wordt door de staatssecretaris van SZW op deze ontwikkelingen ingespeeld door een onderzoek te laten doen naar de haalbaarheid en randvoorwaarden voor een public affairs bureau voor de vrouwenbeweging. Uit dit onderzoek blijkt dat de meeste knelpunten in de beleidsbeïnvloeding door de vrouwenbeweging te maken hebben met gebrek aan relevante (en tijdige) informatie, tijd, geld, menskracht en de beperkte machtspositie van en discontinuïteit in vrouwenorganisaties. Er bestaat dan ook grote behoefte aan en draagvlak voor een aparte voorziening ter verbetering van de beleidsbeïnvloeding.

Mede op basis van deze uitkomsten stelt de staatssecretaris in maart 1991 geld (4,5 ton) beschikbaar voor dit doel. In september 1991 vindt een werkconferentie plaats van de brede vrouwenbeweging waarin verschillende modellen voor het lobbybureau worden besproken.

Noot 2 Het betreft het ER-advies 'Emancipatie-ondersteuningsbeleid in de jaren negentig' (september 1988).

Noot 3 Deze initiatiefgroep is een samenwerkingsverband van de 14 landelijke emancipatiesteunpunten, het Breed Platform vrouwen voor Economische Zelfstandigheid, de Associatie voor Herverdeling van betaalde en onbetaalde arbeid en de Joke Smit stichting. De initiatiefgroep omspande aldus de brede vrouwenbeweging.

In deze zelfde periode besluit de Nederlandse Vrouwenraad (NVR)⁴, die gesubsidieerd wordt door WVC, om de eigen organisatie terug te brengen tot een kleine platformorganisatie en de resterende subsidie aan te wenden voor het opzetten van een dienstencentrum ten behoeve van de brede vrouwenbeweging.

Najaar 1991 komen beide sporen samen: de organisaties die aangesloten zijn bij de NVR en de organisaties die betrokken zijn bij het initiatief lobbybureau ontwikkelen een gezamenlijk plan voor het op te richten bureau, dat toegankelijk moet zijn voor de brede vrouwenbeweging.

Het plan wordt in oktober 1991 besproken met ambtenaren van WVC en SZW en door hen positief ontvangen. Tijdens twee UCV's in november blijkt er ook ruime politieke steun te zijn voor het plan. Het aanwenden van beide subsidies voor het op te richten lobbybureau wordt tijdens de begrotingsbehandeling goedgekeurd. In een brief van 6 december 1991 aan de voorzitter van de Tweede kamer berichten de ministers van WVC en SZW hun voornemen om een Vrouwenadviesbureau overheidsbeleid met ingang van 1 januari 1992 te subsidiëren.

Oprichting Arachne

Op 1 januari gaat het Vrouwenadviesbureau Overheidsbeleid, dat kort daarop de roepnaam 'Arachne' meekrijgt, officieel van start in het voormalige NVR-gebouw in Den Haag. Een in allerijl geworven oprichtingsbestuur draagt de verantwoordelijkheid voor de opbouw van het nieuwe bureau en de overdracht van het bureau van de NVR naar de nieuwe organisatie. In het eerste half jaar van 1992 wordt - met ondersteuning van een extern adviseur - door het oprichtingsbestuur een ondernemingsplan gemaakt, een directeur geworven en vindt consultatie plaats van de vrouwenbeweging over de gekozen richting.

Nadere uitwerking van taken en werkwijze

Begin 1992 brengt Arachne een basisdocument uit over de taak, plaats en werkzaamheden van het bureau. Als taken van Arachne worden genoemd: informeren, signaleren, makelen en strategisch adviseren⁵. Verder wordt gesteld dat Arachne er is voor de brede vrouwenbeweging: dit zijn de klanten van Arachne. Het werkterrein is het beleid van de rijksoverheid, en de werkwijze wordt gekarakteriseerd als dienstverlenend, aanvullend, makelend. Arachne beoogt een wegwijzer op de achtergrond te zijn; het is de taak en verantwoordelijkheid van de vrouwenbeweging zelf om te bepalen welke beleidsterreinen ze wil beïnvloeden, met welke middelen ze dat doet en welke standpunten daarbij worden ingenomen.

Als (voorlopige) indicatie van de beleidsterreinen waarop Arachne zich vooral zal richten worden vier hoofdthema's genoemd:

- arbeid en inkomen;
- vrouw en zorg;
- vrouw en justitie;
- overige beleidsvelden: in het bijzonder minderhedenbeleid, de bestuurlijke vormgeving van het emancipatiebeleid, onderwijs, milieu en ruimtelijke ordening, buitenlands beleid en ontwikkelingssamenwerking.

Dit document wordt besproken en goedgekeurd op een werkconferentie met de brede vrouwenbeweging op 11 april 1992, waarbij 54 vrouwenorganisaties vertegenwoordigd zijn. Tevens worden op deze werkconferentie de 5 nulnummers gepresenteerd van het periodiek Feiten en Cijfers, dat vanaf die tijd zo'n 10 keer per jaar zal verschijnen.

Tijdens deze werkconferentie wordt door Arachne onder meer gesteld dat

Noot 4 Dit is een koepel van 47 vrouwenorganisaties, die door het Ministerie van WVC gesubsidieerd wordt (in 1992: 0,9 miljoen).

Noot 5 Tevens wordt melding gemaakt van de mogelijkheid om (tegen betaling) organisatie-advies te ontvangen van Arachne.

de vrouwenbeweging weliswaar de klant is van Arachne, maar dat Arachne daarnaast - gezien haar taken - contacten zal opbouwen en onderhouden met tal van andere personen en organisaties die van belang (kunnen) zijn voor de beleidsbeïnvloeding door de vrouwenbeweging⁶. De *doelgroep* waarop Arachne zich richt is dus aanzienlijk breder dan de klantengroep (de vrouwenbeweging).

De subsidiebeschikking

In mei 1992 stelt de minister van WVC mede namens haar collega van SZW de subsidievoorwaarden van het bureau per brief vast. In deze brief wordt de volgende doelstelling van Arachne geformuleerd:

"Het vrouwenadviesbureau overheidsbeleid heeft als doel het aan de Nederlandse vrouwenbeweging verstrekken van informatie, benodigd voor de beïnvloeding van het beleid van de rijksoverheid, alsmede van strategisch advies, opdat beleidsprocessen kunnen worden beïnvloed om een gelijkwaardige participatie van mannen en vrouwen in de maatschappij tot stand te brengen."

Hieraan worden de volgende taken gekoppeld:

- het verschaffen van voor de beleidsbeïnvloeding benodigde informatie aan vrouwengroepen en - organisaties en/of individuele vrouwen;
- het geven van strategische adviezen aan individuele vrouwen en vrouwenorganisaties in het kader van de ondersteuning van de beleidsbeïnvloeding;
- het bijeenbrengen van vraag en aanbod op het gebied van emancipatie-onderwerpen (de makelaarsfunctie).

Tevens worden in deze brief voorwaarden gesteld omtrent de afstemming met andere ondersteuningsinstellingen, de betrokkenheid van vrouwenorganisaties, de informatieverschaffing vanuit en aan de rijksoverheid, het bestuur, de statuten, de planmatige aanpak, tussentijdse evaluaties en de beschikbare middelen.

Aan Arachne wordt voor een periode van 5 jaar een subsidie toegezegd van ruim 1,3 miljoen op jaarbasis. Eventuele verlenging van de subsidie na 5 jaar wordt afhankelijk gesteld van de tussentijdse evaluatie-resultaten, van het beschikbaar zijn van financiële middelen en het politieke en maatschappelijke draagvlak op dat moment, en van een beleidsplan van Arachne voor de periode 1997 - 2001.

2.2 De ontwikkeling van de organisatie sinds 1992

1992

Nadat op 1 juli 1992 de directeur in dienst is getreden, wordt een aanvang gemaakt met de concrete invulling van het lobbybureau, waaronder de werving van het overige personeel. In de tweede helft van 1992 wordt gewerkt aan de opbouw van het (geautomatiseerde) documentatie- en informatiesysteem en het leggen van contacten met de vrouwenbeweging en andere relevante personen en organisaties. In september wordt de eerste Prinsjesdagborrel georganiseerd, die daarna jaarlijks zal terugkeren.

1993

Ook het jaar 1993 staat nog in het teken van de verdere opbouw van het bureau. Op 1 april 1993 is de formatie van het bureau compleet. In het eerste kwartaal van 1993 vindt de selectie en benoeming plaats van een nieuwe stichtingsbestuur, dat in mei 1993 officieel wordt geïnstalleerd. Dit bestuur werkt volgens het Raad van Toezicht model (bestuur op

Noot 6 Als mogelijk relevante organisaties worden genoemd: regeringsadviesorganen, werknemers- en werkgeversorganisaties, (landelijke) koepels, specifieke belangenbehartigingsorganisaties en actiegroepen, wetenschappelijke instellingen en betrokken individuen.

afstand).

Voorts worden in 1993 verschillende kennismakingsbijeenkomsten gehouden, waarop Arachne zich presenteert aan ambtenaren, potentiële klanten, verwante organisaties binnen de vrouwenbeweging en andere voor het werk relevante organisaties. Tot slot wordt in dit jaar de redactieformule van het tweede periodiek (Invloed) ontwikkeld en uitgetest. Invloed zal vanaf september 1993 regelmatig (driewekelijks) verschijnen.

1994

In 1994 groeien de activiteiten van het bureau verder uit. Arachne constateert zelf dat tegen het eind van dat jaar de dienstverlening van Arachne onder de verschillende klantengroepen bekendheid en waardering heeft verworven.

Naast de informatie en signaleringsfunctie beginnen ook de functies makelen en strategisch advies zich duidelijker af te tekenen in het aanbod van Arachne. Hiervan getuigen enkele succesvolle lobby's (o.a. kinderopvang, vrouwenhulpverlening en ouderschapsverlof).

1995

In 1995 pakken donkere wolken zich samen boven Arachne. Ondanks de in 1992 gedane toezegging dat verdere subsidiëring van Arachne (onder andere) afhankelijk is van de in 1996 uit te voeren evaluatie, besluit de staatssecretaris van VWS al in mei 1995 dat in het jaar 1997 fors bezuinigd zal worden op de VWS-subsidie voor Arachne⁷. Hiermee komt het zwaartepunt voor de verdere subsidiëring te liggen bij SZW. Tevens wordt door de staatssecretaris geopperd dat Arachne in de toekomst zelf inkomsten zal moeten verwerven door geld te vragen voor haar diensten (die tot dan toe gratis waren).

In reactie op de brief van de staatssecretaris, schrijven (in de zomer van 1995) meer dan 40 organisaties in de vrouwenbeweging een brief aan de staatssecretaris van VWS en de minister van SZW waarin protest wordt aangetekend tegen de voorgenomen bezuinigingen.

Naast deze problemen wordt Arachne in 1995 geconfronteerd met een intern personeelsconflict, dat er uiteindelijk toe leidt dat de directeur van het bureau vertrekt. Ondanks deze verwikkelingen worden de activiteiten van Arachne zoveel mogelijk normaal voortgezet.

1996

In mei 1996 bereiken de betrokken bewindsleden van VWS en SZW een akkoord, waardoor de financiering van Arachne voor het jaar 1996 grotendeels wordt veilig gesteld⁸. De financiering voor het jaar 1997 - die voor het grootste deel ten laste zal komen van de DCE-begroting van SZW⁹ - wordt afhankelijk gesteld van de uitkomsten van de evaluatie van Arachne en van de besluitvorming in de Tweede Kamer over de vernieuwing van de emancipatie-ondersteuningsstructuur (juni 1996).

Tot zover de ontstaans- en ontwikkelingsgeschiedenis van Arachne in een notendop. Gezien de in mei 1995 gerezen problemen rond het verdere voortbestaan van Arachne is tussen de betrokkenen bij de evaluatie (VWS en Arachne) overeen gekomen dat in de evaluatie rekening gehouden zal worden met de gevolgen die de aankondiging van de bezuinigingen (mei 1995) heeft gehad voor het functioneren van Arachne.

Noot 7 VWS subsidieert op dat moment Arachne voor twee derde (circa 1 miljoen), SZW voor een derde (0,45 miljoen).

Noot 8 Wel wordt gesteld dat Arachne zelf 2,5 ton zal moeten bezuinigen op de voor 1996 beschikbare subsidie van 1,45 miljoen. Dit bedrag mag meegenomen worden naar 1997.

Noot 9 Het betreft een bedrag van 8 ton van de DCE, terwijl VWS 1,5 ton beschikbaar zal stellen.

3 Arachne: organisatie, taken en producten

3.1 De organisatie van het bureau

Arachne is een stichting met een stichtingsbestuur dat volgens het Raad van Toezicht model functioneert (zie verder hoofdstuk 2).

De werkzaamheden van Arachne worden uitgevoerd door¹⁰:

- een directeur (36 uur), die tevens werkgever is, en die de interne beleidsbepaling en de externe vertegenwoordiging in haar portefeuille heeft;
- een stafcoördinator (32 uur), verantwoordelijk voor de dagelijkse coördinatie van de werkzaamheden, die daarnaast ook optreedt als adviseur;
- drie adviseurs (92 uur);
- twee informatie-specialisten (68 uur);
- een management-assistent (38 uur) die de directeur ondersteunt en daarnaast de dagelijkse leiding heeft over de administratie;
- een informatie-assistent (38 uur);
- twee administratief medewerkers (52 uur).

Samenvattend kan gesteld worden dat de totale beschikbare formatie van Arachne (356 uur per week) als volgt verdeeld is over de verschillende bezigheden binnen het bureau:

- management van het bureau¹¹: 25%;
- advies/makelactiviteiten¹²: 30%;
- interne en externe informatievoorziening¹³: 30%;
- algemene ondersteuning/administratie: 15%.

Commentaar

Voor een klein bureau als Arachne lijkt het aandeel van de managementuren in het totaal (25%) aan de hoge kant. Ook het aandeel van de voorwaardenscheppende (informatievoorziening) en ondersteunende uren in de totale formatie is aanzienlijk (tezamen 45%). Het gevolg van deze relatief zware aanzetting van de formatie aan de bovenkant en de onderkant van de organisatie is dat er relatief weinig formatie beschikbaar blijft voor het 'middendeel': de staf die de feitelijke ondersteuning van de beleidsbeïnvloeding door de vrouwenbeweging moet uitvoeren (advies en makelen).

3.2 De diensten en producten van Arachne

De vier kerntaken van Arachne zijn door het bureau vertaald in een aantal welomschreven producten en diensten. Hieronder wordt per kerntaak kort beschreven welke producten en diensten daartoe behoren en in welke frequentie of omvang deze worden afgezet.

Noot 10 Naast deze vaste bezetting worden regelmatig mensen op free-lance basis ingehuurd, met name voor het leveren van bijdragen aan de twee door Arachne uitgebrachte periodieken.

Noot 11 Daarbij zijn opgeteld: de uren van de directeur (36), de helft van de uren van de stafcoördinator/adviseur (16) en de uren van de management-assistent (38).

Noot 12 Daarbij zijn opgeteld: de uren van de adviseurs (92) en de helft van de uren van de stafcoördinator/adviseur.

Noot 13 Hierbij zijn opgeteld: de uren van de twee informatiespecialisten (68) en de uren van de informatie-assistent (38).

Informeren

Een groot deel van de uren die worden besteed aan de informatietaak van Arachne zijn intern gericht (het opbouwen en onderhouden van geautomatiseerde informatie- en klantenbestanden) en voorwaarden-scheppend voor de overige werkzaamheden. Het enige externe product dat onder de informatietaak valt is het beantwoorden van informatieve vragen van het publiek. Jaarlijks worden circa 200 van dergelijke *publieksvragen* aan Arachne gesteld.

Signaleren

Deze taak krijgt vooral gestalte door het uitgeven van twee periodieken, met de titels 'Invloed' en 'Feiten en Cijfers'. Deze periodieken worden gratis toegestuurd aan personen/organisaties, ambtenaren en departementen, maatschappelijke organisaties en andere personen en organisaties die relevant zijn voor het werk van Arachne dan wel zelf hebben aangegeven prijs te stellen op toezending van de periodieken.

Feiten en Cijfers is een periodiek dat serieel verschijnt, en waarin de beleidsontwikkeling en politieke besluitvorming rond een bepaald thema nader wordt belicht. De behandeling van het thema verloopt volgens een min of meer vast stramien, waarbij achtereenvolgens aan de orde komen: beschrijving van het onderwerp, aanleiding/achtergrond, beleidsdoelen en instrumenten, cijfers, standpunten politiek, vrouwenbeweging en andere relevante maatschappelijke organisaties, verwante onderwerpen, agenda en procedure besluitvorming, actuele berichten en literatuur. Het blad *Feiten en Cijfers* komt uit sinds april 1992 en kent sindsdien de volgende oplage-cijfers.

Tabel 3.1 Oplage en edities Feiten en Cijfers

	edities	oplage
1992	3	600
1993	9	700
1994	9	1.100
1995	6	1.500
1996 (tot 1 mei)	3	1.800

Jaarlijks verschijnt van *Feiten en Cijfers* een speciale begrotingseditie, waarin de rijksbegroting wordt geanalyseerd op effecten voor vrouwen.

In het blad *Invloed* worden actuele ontwikkelingen in de politiek en het rijksbeleid kort behandeld. Per editie komt 3 tot 5 onderwerpen aan de orde. Daarnaast bevat dit periodiek de volgende vaste onderdelen:

- publicatielijst (stukken Eerste Kamer en Tweede Kamer);
- agenda (vergaderingen politiek circuit);
- evenementen/congressen;
- personalia (soms).

Invloed verschijnt sinds juni 1993 regelmatig (in principe elke drie weken).

Tabel 3.2 Oplage en edities Invloed

	edities	oplage
1993	5	800
1994	14	2.000
1995	13	2.500
1996 (tot 1 mei)	4	2.500

In hoofdstuk 4 wordt het ontvangersbestand van het blad *Invloed* nader geanalyseerd.

Makelen

Onder het makelen dient verstaan te worden dat Arachne vrouwen-organisaties (en eventuele andere relevante maatschappelijke organisaties) bijeenbrengt die zich met hetzelfde thema bezig houden. Soms gaat het daarbij om het verzoek doorgeven van een bepaalde naam of adres (klein makelwerk)¹⁴. Grote makelprojecten bestaan eruit dat een aantal organisaties bijeen wordt gebracht op een beleidsonderwerp dat actueel is in de politiek, waarbij Arachne de organisaties ondersteunt bij het ontwikkelen van een gezamenlijk standpunt en een gezamenlijke strategie voor beleidsbeïnvloeding. Makelen en strategische advisering gaan hierbij hand in hand. In de jaren 1994 en 1995 heeft Arachne jaarlijks circa 10 middelgrote en grote makelprojecten uitgevoerd¹⁵. In hoofdstuk 5 wordt besproken op welke onderwerpen Arachne in de afgelopen jaren makelactiviteiten heeft verricht.

Naast deze op een specifiek thema gerichte makelactiviteiten organiseert Arachne jaarlijks een 'Prinsjesdagborrel', waarin de rijksbegroting voor het komende jaar centraal staat. Aan deze borrel nemen jaarlijks circa 250 tot 300 personen uit de doelgroep van Arachne deel.

Daarnaast ondersteunt Arachne andere organisaties bij het organiseren van conferenties, die tot doel hebben organisaties bijeen te brengen op een bepaald thema. In november 1993 heeft Arachne zelf ook een dergelijke conferentie georganiseerd ('Het onbenutte potentieel').

Strategische advisering

De dienstverlening bij strategische advisering houdt in dat Arachne personen en organisaties ondersteunt bij het uitzetten van een strategie voor beleidsbeïnvloeding. Ook hier geldt dat de omvang van de advisering kan variëren van een kort ad hoc advies tot een uitgebreid traject waarbij één of meer organisaties gedurende langere tijd ondersteund worden bij hun strategiebepaling. In de jaren 1994 en 1995 heeft Arachne jaarlijks circa 40 adviesprojecten uitgevoerd, waarvan circa 10 in combinatie met makelen (lobby-ondersteuning). In hoofdstuk 5 wordt weergegeven op welke onderwerpen deze advies/lobby-trajecten betrekking hadden.

3.3 De verdeling van beschikbare middelen over de kerntaken

Uit de stukken van Arachne (jaarafrekening 1995 en werkplan 1996) kan globaal gereconstrueerd worden op welke wijze Arachne de beschikbare middelen (in termen van geld en formatie-uren) verdeelt over de 4 kerntaken. Dit geeft het volgende beeld.

Noot 14 Van het kleine makelwerk (doorgeven van een naam/adres) is geen systematische registratie bijgehouden.

Noot 15 Zoals in hoofdstuk 2 te lezen viel is het advies- en makelwerk pas echt begonnen na de opbouwfase die de jaren 1992 en 1993 in beslag nam.

Tabel 3.3 Verdeling van middelen over de functies

kerntaken	% van de uren (n = 18.600 uren)	% van het budget* (n = 1,2 miljoen)
informereren	40	25
• intern	30	
• extern (publieksvragen)	10	
signaleren (Invloed en Feiten en Cijfers)	30	40
makelen (klein en Prinsjesdagborrel)	5	10
adviseren (inclusief lobby-ondersteuning = advisering + makelen)	20	20
overig **	5	5

* Het betreft het deel van het budget dat aan de 4 kerntaken toegerekend kan worden (personeelskosten en publicatiekosten van de periodieken: circa 1,2 miljoen).

** Het betreft de externe representatie van het bureau en het schrijven van beleidsplannen, werkplannen en dergelijke.

Uit de tabel blijkt dat met name de functies informeren en signaleren een groot beslag leggen op de beschikbare middelen. Dit geldt met name voor de geïnvesteerde uren. Qua budgetbesteding springt vooral de *signalerings-taak* (het uitbrengen van de periodieken) er uit. De functie makelen neemt relatief weinig tijd en geld in beslag. Daarbij moet wel worden opgemerkt dat de makelactiviteiten die het meest arbeidsintensief zijn (de lobby-ondersteuning) hierin niet zijn meegenomen: deze zijn opgenomen onder de taak advisering. Tezamen genomen nemen de advies/makelprojecten (circa 55-60 projecten per jaar) een kwart van de beschikbare middelen in beslag.

3.4 Enkele voorlopige conclusies

Een eerste blik op het organisatieplaatje, het overzicht van diensten en producten en de verdeling van middelen over de vier kerntaken, geeft het volgende beeld van Arachne als organisatie te zien.

- Arachne is een organisatie met een relatief zware bovenbouw (management) en een vrij zware onderbouw (ondersteuning en voorwaardenscheppende functies). Dit gaat ten kosten van de 'middenbouw': de beschikbare formatie voor advies- en makelactiviteiten.
- Dit patroon vinden wij ook terug in de besteding van beschikbare middelen over de kerntaken informeren, signaleren, adviseren en makelen. De twee eerstgenoemde taken leggen een behoorlijk beslag op de beschikbare middelen. Met deze twee taken wordt overigens ook het grootste publiek bereikt. Aan advies- en/of makelprojecten wordt ongeveer een kwart van de beschikbare middelen besteed.

4 Het bereik van Arachne

In dit hoofdstuk staat de vraag centraal welke personen, groepen en organisaties gebruik maken van de producten en diensten van Arachne. Daartoe is voor elk van de vier kerntaken van Arachne (informereren, signaleren, adviseren en makelen) in kaart gebracht hoe de bereikte doelgroep er (begin 1996) uit ziet. Het is van belang daarbij een onderscheid te maken tussen de *doelgroepen* van Arachne enerzijds en de *klanten* van Arachne anderzijds.

Informereren en signaleren

Voor de taken informeren en signaleren geldt dat Arachne zich tot doel stelt een brede doelgroep te bereiken. Het gaat niet alleen om de vrouwenbeweging zelf, maar nadrukkelijk ook om het doorspelen van informatie en signaleringen naar andere personen en organisaties die betrokken (kunnen) zijn bij de bepaling of beïnvloeding van het rijksbeleid: de politiek, de ambtenaren op de departementen, maatschappelijke organisaties etc. In de paragrafen 4.1. en 4.2 wordt - aan de hand van registratiegegevens van Arachne - beschreven hoe de doelgroepen van de taken informeren respectievelijk signaleren er uit zien.

Makelen en adviseren

Voor de overige twee taken van Arachne (makelen en adviseren) geldt, dat zij in principe alleen uitgeoefend worden ten behoeve van de feitelijke *klanten* van Arachne: personen, groepen en organisaties in de brede vrouwenbeweging.

De makelende en adviserende activiteiten van Arachne kunnen sterk variëren in omvang en zijn bovendien vaak met elkaar verweven (lobby-ondersteuning). De activiteiten van Arachne in het kader van de taken makelen en adviseren zijn dus moeilijk precies in kaart te brengen. Hetzelfde geldt voor de beschrijving van de afnemersgroep van deze diensten: niet van alle activiteiten op dit gebied wordt systematisch bijgehouden welke afnemers daarbij in het geding zijn¹⁶.

Om toch een indruk te geven van het (potentiële) bereik van Arachne onder haar klanten wordt in paragraaf 4.3 beschreven hoe het klantenbestand van Arachne is samengesteld.

Tevens wordt in paragraaf 4.4. voor een aantal grotere lobby's die door Arachne ondersteund zijn, weergegeven welk type organisaties binnen en buiten de vrouwenbeweging betrokken waren bij de betreffende lobby.

4.1 Informeren: personen en organisaties die publieksvragen stellen

Eén van de taken van Arachne is om informatieve vragen van het publiek te beantwoorden op het gebied van beleids- en politieke ontwikkelingen rond het thema vrouwenemancipatie. In de jaarverslagen van Arachne valt te lezen dat Arachne sinds 1993 (het jaar dat men echt operationeel werd) jaarlijks circa 200 publieksvragen heeft beantwoord.

In 1995 is een (eenmalige) inventarisatie gemaakt van het type informatie-vragers. Deze inventarisatie heeft betrekking op 115 publieksvragen en levert het volgende beeld op.

Noot 16 En terecht: dit zou leiden tot onnodige bureaucratische rompslomp.

Tabel 4.1 Type personen/organisaties dat in 1995 publieksvragen stelde (n = 115)

	%	%
vrouwenbeweging		46
politiek		6
ministeries/ambtenaren		6
maatschappelijke organisaties		15
overig		27
• universiteiten	11	
• media/pers	3	
• privé-personeel	10	
• divers	3	

Conclusie

Uit de tabel blijkt dat ongeveer de helft van de vragenstellers afkomstig is uit de vrouwenbeweging. Nadere analyse leert dat het in iets meer dan de helft van deze gevallen (32 van de 53 vragen) gaat om vragen uit het professionele landelijke emancipatie-ondersteuningscircuit¹⁷.

Daarnaast stellen maatschappelijke organisaties en universiteiten redelijk veel informatieve vragen aan Arachne. Informatieve vragen van de politiek en overheidsambtenaren komen wat minder vaak voor.

Het gevonden patroon is conform de invulling die oorspronkelijk aan deze taak gegeven is door Arachne.

4.2 Signaleren: ontvangers van het blad Invloed

Arachne brengt in het kader van de functie signalering een tweetal periodieken uit: het blad Invloed en het blad Feiten en Cijfers. Beide periodieken worden kosteloos toegezonden aan de klanten van Arachne en aan een aantal andere personen en organisaties in de doelgroep van Arachne.

Het periodiek Invloed heeft een oplage van circa 2500 exemplaren. Een groot deel van de groep die het blad ontvangt krijgt tevens het blad Feiten en Cijfers (oplage circa 1500 exemplaren). Mensen/organisaties die uitsluitend Feiten en Cijfers en niet het blad Invloed ontvangen komen vrijwel niet voor in het bestand.

De ontvangers van het blad Invloed worden daarom beschouwd als de groep afnemers die regelmatig (informatie en) signaleringen van Arachne ontvangt.

In tabel 4.2 wordt samengevat welke personen en organisaties het periodiek Invloed ontvangen. Deze tabel is gebaseerd op een uitgebreider overzicht van ontvangers van Invloed, dat in bijlage 1 is opgenomen.

Noot 17 In deze evaluatie wordt daaronder verstaan: landelijke emancipatie-steunpunten en meerjarige emancipatieprojecten die gesubsidieerd worden door de rijksoverheid.

Tabel 4.2 Ontvangers van het blad Invloed (n = 2.450 personen)

	%	%
vrouwenbeweging		29
politiek		11
ministeries		13
maatschappelijke organisaties		8
overige organisaties		13
• universiteiten	5	
• media/pers	3	
• bibliotheken	4	
• divers	■	
algemeen belangstellenden		26

Toelichting bij de tabel

- In de tabel is het aantal *personen* weergegeven dat het blad Invloed ontvangt. Dit is niet hetzelfde als het aantal groeperingen, organisaties of instituten: vaak ontvangen meerdere personen binnen één organisatie het blad. Aangezien het bereik in onze ogen het best kan worden uitgedrukt in termen van het aantal personen dat informatie ontvangt - het (potentiële) lezersbestand - is gekozen voor deze benadering.
- De tabel geeft een iets vertekend beeld, aangezien een deel van de ontvangers onder meerdere categorieën van het ontvangersbestand valt. Dit geldt met name voor de categorieën 'politiek' en 'maatschappelijke organisaties': deze overlappen soms met de categorie 'vrouwenbeweging' waar het gaat om vrouwengroepen of -organisaties binnen de betreffende maatschappelijke of politieke organisatie. De aangetroffen overlap tussen de verschillende categorieën ontvangers is echter niet omvangrijk, deze bedraagt hooguit 10%. Dit brengt het gecorrigeerde aantal ontvangers (personen) van het blad Invloed op circa 2.200 verschillende personen.
- In de tabel is niet opgenomen de groep ontvangers die wegens hun betrokkenheid bij Arachne zelf het blad ontvangen (bestuur, free-lancers, auteurs, zakelijke contacten).

Conclusie

De belangrijkste ontvangers van het blad Invloed zijn:

- de vrouwenbeweging: circa 30% van de oplage;
- algemeen belangstellenden (onder andere kader binnen vrouwenorganisaties en personen die voor hun vak/werk deze informatie nodig hebben): ruim 25% van de oplage;
- de politiek (kamerleden, partijmedewerkers) en de ambtenaren op de verschillende departementen, die circa 25% van de oplage ontvangen.

Deze verdeling naar ontvangersgroepen sluit op zich goed aan bij de doelen en taken van Arachne. Uit de verdeling van ontvangers blijkt dat Arachne haar signaleringstaak uitvoert zowel in de richting van beleidsvoorbereiders en -bepalers als in de richting van degenen die het beleid willen of zouden kunnen beïnvloeden.

Als er uit kostenoverwegingen kritisch gekeken zou moeten worden naar de verspreiding van het blad, dan is het aan te raden de groep 'algemeen belangstellend' (ruim 25% van de oplage) eens nader onder de loep te nemen.

4.3 Makelen en adviseren: de klanten van Arachne

In het adressenbestand van Arachne is een aparte categorie 'klanten' opgenomen. Het betreft personen en organisaties die deel uitmaken van de brede vrouwenbeweging. Met deze organisaties onderhoudt Arachne een regulier contact in die zin dat zij minimaal het periodiek Invloed ontvangen. In tabel 4.3 is een overzicht opgenomen van dit klantenbestand. Vermeld wordt het aantal *organisaties* (en groeperingen) dat is opgenomen in het klantenbestand. Binnen deze organisaties/groeperingen bestaan vaak contacten met meerdere personen.

Aangezien Arachne vanaf de oprichting heeft beoogd om er ook te zijn voor zwarte en migranten vrouwen, wordt in de tabel apart weergegeven welk deel van de klanten bestaat uit organisaties/groeperingen van en voor zwarte en migrantenvrouwen.

Tabel 4.3 De klanten van Arachne: de brede vrouwenbeweging

	aantal organisaties		
	zwarte/ migranten- vrouwen	algemeen	totaal
I vrouwen/emancipatie organisaties	29	168	197
door het rijk gesubsidieerde steunpunten/meerjarige projecten:			34
• landelijke steunfuncties	2	20	
• regionaal/lokaal (E-bureaus)		12	
landelijke (zelf)organisaties/groepen/netwerken	18	85	103
traditionele vrouwenorganisaties		44	44
overig vrouwenbeweging:			16
• advies/trainings/wervingsbureaus		3	
• regionale/lokale (zelf)organisaties	9	4	
II vrouwengroepen/-initiatieven binnen andere organisaties	12	50	62
maatschappelijke organisaties:			51
• vakbonden (diverse afdelingen)		5	
• beroeps-/werksoort-organisaties		7	
• belangenorganisaties	3	9	
• landelijke hulpverleningsorganisaties		6	
• ideële organisaties		5	
• overig (onder andere regionale/lokale organisaties)	9	7	
politieke organisaties:			7
• politieke partijen (CDA, D'66, Groen Links, PvdA en VVD)		5	
• overig		2	
universiteit (vrouwenstudies)		4	4
totaal klantenorganisaties (I + II)	41	218	259

Uit de tabel blijkt dat het klantenbestand van Arachne ruim 250 verschillende organisaties en groeperingen bevat. Het betreft voor het overgrote deel (76%) organisaties die specifiek gericht zijn op vrouwen (deel I van de tabel). Een kwart van de klanten bestaat uit vrouweninitiatieven/groeperingen binnen andere organisaties (deel II van de tabel).

Conclusie

Het klantenbestand van Arachne laat zien dat het bureau - conform de doelstelling - reguliere contacten onderhoudt met de vrouwenbeweging *in brede zin*: zowel autonome als traditionele vrouwenorganisaties en zowel het professionele circuit als tal van vrijwillige (zelf)organisaties zijn opgenomen in het klantenbestand.

Voorts kan gesteld worden dat zich binnen de vrouwenorganisaties (deel I van de tabel) een redelijke proportie (19%) organisaties en groeperingen bevindt die zich richten op zwarte en migrantenvrouwen.

4.4 Enkele grote lobby's: de klanten uit de vrouwenbeweging

Arachne heeft in de afgelopen jaren een aantal (7) grotere lobby's begeleid¹⁸. Van 4 lobby's (kinderopvang, ouderschapsverlof, de pil en de vrouwenhulpverlening) is in het klantenbestand van Arachne terug te vinden welke organisaties betrokken zijn geweest bij de lobby. In tabel 4.4 wordt een overzicht gegeven.

Tabel 4.4 Aantal organisaties/groepen betrokken bij enkele grotere lobby's

type organisatie	lobby			
	vrouwenhulp- verlening	ouderschaps- verlof	kinderopvang	de pil
vrouwenbeweging: professioneel	4	4	3	4
vrouwenbeweging: overig	14	9	14	58
vrouwenorganisaties/groepen in de politiek	3	4	4	5
vrouwenorganisaties/groepen in maatschappelijke organisaties	1	2	4	6
totaal vrouwenbeweging (=klanten)	22	19	25	73
overig: maatschappelijke organisaties	3	4	9	12
totaal	25	23	34	85

Uit de tabel blijkt dat van de 259 vrouwenorganisaties in het klantenbestand een aanzienlijk deel direct betrokken is geweest bij een of meer van deze vier grote lobby's. Het aandeel van de 'niet-professionele' vrouwenbeweging daarin is vrij groot. Hieruit kan afgeleid worden dat Arachne met name een functie heeft in het organiseren van deze groep klanten in de (semi-)vrijwillige organisaties.

4.5 Conclusies over het bereik van Arachne

Aan de hand van registratiegegevens van Arachne is in kaart gebracht wat de aard en omvang is van de door Arachne middels de vier kerntaken bereikte doelgroepen.

Aangezien er geen objectief criterium is ten aanzien van de gewenste omvang en aard van de te bereiken groep door Arachne, is nagegaan of het gevonden beeld overeenkomt met hetgeen bij de oprichting van het bureau beoogd werd.

Noot 18 Het betreft lobby's rond de volgende thema's: kinderopvang, ouderschapsverlof, de pil, vrouwenhulpverlening, allochtone vrouwen (gezinshereniging), vrouwen uit voormalig Joegoslavië en het nationaal zorgtentamen.

Uit de hiervoor gepresenteerde overzichten blijkt dat dit inderdaad het geval is.

- De taken informeren en signaleren worden uitgeoefend voor een breed publiek: naast personen en organisaties uit de vrouwenbeweging worden ook politieke en maatschappelijke organisaties door Arachne bediend.
- Wat betreft de taken makelen en adviseren kan - op basis van gegevens over vier grote lobby's - worden gesteld dat Arachne met name een functie heeft in het organiseren van de 'niet-professionele' vrouwenbeweging. Daarmee wordt ingespeeld op de knelpunten die juist in dat segment van de vrouwenbeweging het sterkst gevoeld werden.

5 De reikwijdte van het werk van Arachne: bestreken beleidsterreinen

5.1 Inleiding

Vrouwenemancipatie is een beleidsterrein op zich, maar is daarnaast een onderwerp dat zich dwars door alle andere beleidsvelden van de overheid heen slingert. Gezien de enorme breedte van het te bestrijken terrein heeft Arachne reeds bij de oprichting van het bureau aangegeven dat zij inhoudelijke prioriteiten zal moeten stellen.

In het schriftelijk materiaal is echter geen duidelijke prioriteitsstelling te vinden. Wel worden in het in 1992 uitgebrachte Basisdocument als (voorlopige) indicatie van de beleidsterreinen waarop Arachne zich vooral zal richten, vier hoofdthema's genoemd:

- arbeid en inkomen;
- vrouw en zorg;
- vrouw en justitie;
- overige beleidsvelden: in het bijzonder minderhedenbeleid, de bestuurlijke vormgeving van het emancipatiebeleid, onderwijs, milieu en ruimtelijke ordening, buitenlands beleid en ontwikkelingssamenwerking.

In het evaluatie-onderzoek is nagegaan met welke beleidsthema's Arachne zich in de afgelopen jaren heeft beziggehouden. Daarbij is uitgegaan van de inhoud van de twee door Arachne uitgebrachte signaleringsperiodieken. Op een deel van deze thema's heeft Arachne niet alleen signalerend en informerend ingespeeld, maar zijn ook makelende en adviserende activiteiten verricht. De inhoudsanalyse van de signalering geeft dus een redelijk goed totaalbeeld van de door Arachne (middels informeren, signaleren, makelen en/of adviseren) bestreken beleidsterreinen.

5.2 De inhoudsanalyse van de periodieken Invloed en Feiten en Cijfers

De inhoudsanalyse van de twee periodieken hield in dat systematisch het onderwerp van alle daarin gepubliceerde artikelen in kaart is gebracht. Daarbij is een onderscheid gemaakt naar:

- beleidsinhoudelijke thema's die een directe relatie hebben met het beleid van één van de departementen;
- thema's die betrekking hebben op de bestuurlijke en organisatorische aspecten van het emancipatiebeleid en/of organisatorische aspecten van de vrouwenbeweging.

Over beide onderdelen wordt hieronder apart gerapporteerd. Deze rapportage is gebaseerd op uitgebreide overzichten van de door Arachne behandelde thema's, die zijn opgenomen in bijlage 2.

5.3 De door Arachne bestreken beleidsthema's naar departement

In bijlage 2 zijn overzichten te vinden, waarin per departement is aangegeven aan welke beleidsinhoudelijke thema's Arachne in de afgelopen jaren aandacht heeft besteed in de signaleringsperiodieken. In tabel 5.1 wordt deze informatie samengevat. In de meest rechtse kolom van tabel 5.1 wordt tevens aangegeven of Arachne ook andere activiteiten rond dat thema heeft ontplooid (i.c. makelen en/of adviseren).

Tabel 5.1 Beleidsinhoudelijke thema's: signalering en overige activiteiten naar departement

ministerie	thema	aantal artikelen	overige activiteiten
Sociale Zaken en Werkgelegenheid	algemene nabestaandenwet	4	advies
	algemene bijstandswet	2	advies/bijzonder project
	arbeid en zorg (ouderschapsverlof)	8	advies + makelen
	arbeidsdeelname allochtonen	3	
	arbeidstijdenwet	5	advies + makelen
	arbeidsduurverkorting	1	advies
	deeltijdarbeid	9	makelen + advies
	dienstencheque	2	advies
	onbetaalde arbeid	2	makelen
	pensioen (-verevening en -reparatie)	5	advies + makelen
	positie van de vrouw op de arbeidsmarkt	4	
	vrouwenvakscholen	2	advies
	arbeidsvoorzieningenbeleid	-	advies + makelen
overig	4		
Volksgezondheid, Welzijn en Cultuur	basispakket gezondheidszorg	2	advies + makelen
	bezuiniging welzijnsorganisaties	3	advies + makelen
	departementaal emancipatiebeleid	1	
	donorgegevens KI	2	advies
	informele zorg	2	advies + makelen
	gehandicaptenbeleid	1	advies + makelen
	kinderopvang	11	advies + makelen
	pil uit ziekenfondspakket	4	advies + makelen
	thuiszorg	2	
	vrouwenhulpverlening	3	advies + makelen
	werkgelegenheid in de zorg	3	
	positie verloskundigen	-	advies + makelen
	toekomstig beleid volksgezondheid	-	bijzonder project
	ouderenbeleid	-	bijzonder project
overig	6		
Justitie	gezinshereniging	2	advies + makelen
	personen en familierecht	3	advies
	prostitutiebeleid	1	advies + makelen
	rechtsbijstand bij echtscheiding	2	advies
	registratie leefvormen	6	advies + makelen
	seksediscriminatie	1	
	medevoogdij	1	advies
	vrouwelijke vluchtelingen	2	advies + makelen
	zedelijkheidswetgeving	1	
overig	3		
Financiën	belastingvrije voet	1	
	fiscale aftrek kinderopvang	1	
	voetoverheveling	7	advies
	overig	2	
Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen	positieve actie in het onderwijs vak verzorging	4 -	advies + makelen advies
Binnenlandse Zaken	algemene wet gelijke behandeling	1	
	emancipatie bij de politie	1	
	inburgeringscontracten	1	advies
	opheffing adviesraden	1	
	wijziging kiesstelsel	1	
	kwaliteitsafname zedenpolitie	-	advies
Economische Zaken	departementaal emancipatiebeleid	1	
	winkelsluitingswet	1	
	zelfstandig ondernemerschap	1	
Landbouw, Natuurbeheer en Visserij	departementaal emancipatiebeleid	2	
Verkeer en Waterstaat	vrouwen en mobiliteit	1	
Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer	milieubeleid en emancipatie	1	

Conclusies

Uit de tabel blijkt dat de inhoudelijke thema's waarmee Arachne zich in de afgelopen jaren heeft beziggehouden, zich vooral bevinden op de beleids-terreinen van de departementen SZW, VWS en (in iets mindere mate) Justitie. Het overgrote deel van de thema's waarmee Arachne zich bezig hield valt binnen de eerste drie van de vier eerder beschreven hoofdthema's waarop Arachne zich zou richten, te weten: arbeid en inkomen, vrouw en zorg en vrouw en justitie.

Het vierde hoofdthema van aandacht bestond uit een aantal uiteenlopende beleidsvelden: minderhedenbeleid, de bestuurlijke vormgeving van het emancipatiebeleid, onderwijs, milieu en ruimtelijke ordening, buitenlands beleid en ontwikkelingssamenwerking.

Van deze thema's zijn er twee (minderhedenbeleid en de bestuurlijke vormgeving van het emancipatiebeleid) als aandachtsveld herkenbaar terug te vinden in de inhoudsanalyse. Beleidsvelden waaraan in de periodieken geen of weinig aandacht is besteed zijn:

- ontwikkelingssamenwerking (geen aandacht);
- buitenlands beleid (geen aandacht)¹⁹;
- ruimtelijke ordening (geen aandacht);
- onderwijs (weinig aandacht)²⁰;
- milieu (weinig aandacht).

5.4 Thema's op het gebied van het emancipatiebeleid en de vrouwenbeweging

Naast tal van beleidsonderwerpen die relevant zijn voor de positie van vrouwen, besteedt Arachne in de periodieken regelmatig aandacht aan algemene emancipatie onderwerpen en aan het door SZW/DCE gecoördineerde emancipatiebeleid. In bijlage 2 zijn overzichten van de behandelde onderwerpen opgenomen. Hieruit blijkt dat - zoals van een bureau als Arachne verwacht mag worden - de beleidsontwikkelingen op dit terrein op de voet gevolgd en geanalyseerd worden. Naast regelmatige signaleringen over de voortgang van het door de DCE gecoördineerde emancipatiebeleid, worden bijvoorbeeld ook belangrijke politieke stukken als de verkiezingsprogramma's, het regeerakkoord en de begrotingen doorgelicht op effecten voor vrouwen.

Daarnaast blijkt uit de interne werkregistratie van Arachne over de jaren 1994 en 1995, dat Arachne zich regelmatig bezighoudt met organisatie-advisering aan organisaties en groeperingen binnen de emancipatiestructuur en de bredere vrouwenbeweging²¹. Het betreft daarbij zaken als de profilering van organisaties, het tot stand brengen van samenwerking tussen organisaties of advisering bij dreigende bezuinigingen op of opheffing van organisaties. Met andere woorden: onderhoudswerk aan de emancipatie-infrastructuur.

Desgevraagd geeft Arachne te kennen dat deze vorm van ondersteuning (die formeel niet tot de gesubsidieerde taken van Arachne behoort²²) alleen wordt uitgevoerd indien er een wezenlijk onderdeel van de emancipatie-infrastructuur in het geding is, zoals bijvoorbeeld een landelijke koepelorganisatie. Het beslag van deze vorm van ondersteuning legt op de beschikbare adviserende formatie is overigens gering (circa 5-10%).

Noot 19 Dit met uitzondering van de ontwikkelingen rond de VN-Vrouwenconferentie in Beijing.

Noot 20 Door Arachne is wel een langlopend lobbytraject op dit gebied (positieve actie in het onderwijs) ondersteund.

Noot 21 1994: minstens 8 van de 56 advies/makelprojecten;
1995: minstens 9 van de 58 advies/makelprojecten.

Noot 22 In 1992 heeft de minister van VWS hierover te kennen gegeven dat Arachne deze taak wel mag uitvoeren, mits de betreffende organisatie daarvoor betaalt.

6 De lobby ouderschapsverlof: een casus

6.1 Inleiding

In de output-evaluatie van Arachne ligt het accent vrij sterk op de activiteiten van Arachne die qua inhoud en bereik goed gedocumenteerd en dus relatief eenvoudig onderzoekbaar zijn. Er is, met andere woorden, veel aandacht besteed aan de inhoud en reikwijdte van de informatie- en signaleringstaken van Arachne.

Om deze wat scheve verhouding recht te trekken wordt in dit hoofdstuk aandacht besteed aan de makel- en adviestaken van Arachne. Dit wordt gedaan door één van de zeven grote lobby's die door Arachne ondersteund zijn nader te beschrijven. Bij de keuze van de te beschrijven lobby hebben pragmatische overwegingen de hoofdrol gespeeld (de beschikbaarheid van een staflid die direct betrokken was bij de betreffende lobby); het al dan niet succesvol zijn van de lobby heeft geen rol gespeeld. Integendeel zelfs: de in dit hoofdstuk beschreven lobby is minder goed geslaagd dan andere grote lobby's. Dit blijkt ook uit het oordeel van betrokken organisaties over deze lobby (zie hoofdstuk 7).

Het verloop van de lobby is gereconstrueerd in een interview met het betrokken staflid en is waar nodig aangevuld met dossiergegevens over de lobby. Om het verhaal een wat bredere betekenis te geven wordt waar mogelijk aangegeven of de gevolgde werkwijze meer algemeen geldend is voor de aanpak die Arachne hanteert bij de lobby-ondersteuning.

6.2 Het begin

Het signaal

In het voorjaar van 1994 kreeg Arachne informatie, waaruit bleek dat men op het Ministerie van SZW begonnen was met de ambtelijke voorbereiding van de evaluatie van de Wet op het ouderschapsverlof. Tevens bleek uit deze informatie dat de geplande evaluatie niet al die gegevens op zou leveren die volgens betrokkenen uit de vrouwenbeweging relevant waren voor de verdere politieke besluitvorming over deze wet.

De eerste tegenzet

Aangezien de taxatie was dat de opzet van de evaluatie niet meer te beïnvloeden was, heeft Arachne gekozen voor de strategie van de tegenzet: men is zelf op zoek gegaan naar de betreffende gegevens²³. Deze bleken in aanleg beschikbaar bij het Centraal Bureau voor de statistiek (CBS). Op verzoek van Arachne heeft CBS een aantal berekeningen op de gegevens uitgevoerd, waarna Arachne het materiaal verwerkt heeft in een Feiten en Cijfers over dit onderwerp (publicatie medio 1994).

Het blad Feiten en Cijfers werd daarbij dus gebruikt als een middel om de vrouwenbeweging op dit onderwerp (dat nogal technisch en ingewikkeld is, en niet direct tot de verbeelding spreekt) te attenderen en te mobiliseren.

Noot 23 Het betrof cijfers over de samenhang tussen gebruik van de regeling rond ouderschapsverlof en het al dan niet doorbetaald krijgen van het verlof door de werkgever. Uit deze cijfers zou moeten blijken dat de regeling anders uitwerkt voor vrouwen dan voor mannen.

6.3 De volgende stap: mobiliseren en organiseren van de vrouwenbeweging

Kort daarop ontving Arachne van het Instituut Vrouw en Arbeid (hierna aangeduid als het IVA) een formeel verzoek om een lobby rond de evaluatie van de wet op het ouderschapsverlof (mede) te ondersteunen.

Daarbij werd de afspraak gemaakt dat het IVA verantwoordelijk zou zijn voor het aanleveren van de benodigde inhoudelijke informatie, terwijl Arachne moest zorgen voor het bijeenbrengen van relevante organisaties en de ondersteuning van de gezamenlijke standpuntbepaling en de strategie-ontwikkeling van deze organisaties.

Dergelijke 'coproducties', waarbij een landelijk emancipatiesteunpunt met inhoudelijke deskundigheid op een bepaald specifiek terrein samenwerkt met Arachne, die als procesbegeleider optreedt, komen regelmatig voor bij de ondersteuning van lobby's.

Arachne en het IVA hebben in onderling overleg bepaald welke organisaties in dit geval benaderd dienden te worden. Na de zomer van 1994 zijn de volgende organisaties op uitnodiging van Arachne en het IVA om de tafel gaan zitten: het vrouwensecretariaat van het FNV, de vakcentrale voor Middelbaar en Hoger Personeel, het vrouwenoverleg van Groen Links, de Rooie Vrouwen (PvdA), het CDA-vrouwenberaad, Vrouwen in de VVD en de Nederlandse Vrouwenraad (NVR, een brede landelijke koepel van vrouwenorganisaties). Tevens was de VNO (werkgeversorganisatie) uitgenodigd, doch deze heeft afgezien van deelname.

6.4 Bepaling van de gemeenschappelijke standpunten

Uit de verzamelde organisaties is een projectgroep 'Ouderschapsverlof' geformeerd. De projectgroep heeft in het najaar van 1994 een aantal keren (4 - 5 keer) vergaderd. De eerste bijeenkomst was geheel gewijd aan het verder informeren van de aanwezigen. Daartoe heeft Arachne een knipselkrant samengesteld, waarin de achtergronden en voorgeschiedenis van de besluitvorming over de wetgeving rond het ouderschapsverlof werden uiteengezet. Het IVA leverde de inhoudelijke analyses van de thematiek. Tevens werd aan de aanwezige organisaties gevraagd om hun achterban te raadplegen over de vraag, wat de inzet zou moeten zijn bij de beleidsbeïnvloeding over het onderwerp 'ouderschapsverlof'.

De daarop volgende bijeenkomsten waren gewijd aan het ontwikkelen van een gezamenlijk standpunt van de betrokken organisaties. De werkwijze van Arachne is daarbij, dat men op zoek gaat naar de grootste gemene deler: "Het is zoeken naar gemeenschappelijke elementen in de verschillende standpunten van de betrokken organisaties, naar dat minimum waar men het onderling over eens is. Je kan immers alleen lobbyen op het gemeenschappelijke element".

De opstelling van Arachne daarbij is dat afwijkende standpunten niet naar het midden toe gedwongen worden, maar dat de betrokken organisaties worden aangemoedigd om *naast* de gezamenlijke lobby op gemeenschappelijke elementen, zich naar buiten toe te blijven hardmaken voor de eigen standpunten (een eigen geluid laten horen).

Bij en tijdens het zoeken naar een gezamenlijk standpunt heeft Arachne tevens de rol dat zij - op basis van algemene kennis van en specifieke informatie uit het politieke en ambtelijke circuit - aangeeft welke doelen politiek haalbaar geacht moeten worden.

De standpunten die uiteindelijk door de projectgroep zijn geformuleerd hebben betrekking op:

- het wegnemen van de negatieve financiële consequenties van het opnemen van ouderschapsverlof (gevolgen voor pensioen en het niet doorbetaald krijgen van het verlof);

- het verruimen van de mogelijkheden voor het openemen van ouderschapsverlof;
- het stimuleren dat ook mannen ouderschapsverlof opnemen.

6.5 Acties

In de zomer van 1995 heeft de projectgroep ouderschapsverlof met ondersteuning van het IVA en Arachne een aantal concrete acties ondernomen²⁴.

In de eerste plaats is er een conceptbrief opgesteld, gericht aan de minister van SZW, waarin de standpunten van de projectgroep werden uiteengezet. Tevens werd in deze brief een gesprek met de minister aangevraagd. Voordat deze brief aan de minister werd verzonden, is de brief gemaild aan de brede vrouwenbeweging, met het verzoek om deze mede te ondersteunen. Deze werkwijze (ruggespraak met de brede vrouwenbeweging) is standaard bij de grotere lobby's die Arachne ondersteunt. Vervolgens is de brief in de zomer van 1995 verzonden aan de minister, die daarop op twee manieren heeft gereageerd:

- de projectgroep is uitgenodigd voor een gesprek met de minister (dit gesprek heeft in augustus '95 plaatsgevonden);
- naar aanleiding van de brief heeft de minister aanvullende adviesvragen gesteld aan de betrokken adviesorganen.

In deze zelfde periode zijn de adviesorganen, die een adviesaanvraag van de minister hadden ontvangen in verband met de evaluatie op de wet ouderschapsverlof, door de projectgroep benaderd met een brief waarin de standpunten van de vrouwenbeweging uiteen werden gezet. Dat deze aanpak (die uniek is voor deze lobby) werkte, blijkt uit het feit dat in de rapportages van de adviesorganen aan de minister werd gerefereerd aan de brief van de projectgroep.

Ten derde werd de Vaste Kamercommissie SZW door de projectgroep per brief geïnformeerd over de standpunten van de vrouwenbeweging.

6.6 Een onverwachte ontwikkeling

Na de zomer van 1995 doet zich een onverwachte wending voor in de beleidsontwikkeling rond het ouderschapsverlof. Het onderwerp blijkt deel te gaan uitmaken van de op handen zijnde Nota Arbeid en Zorg die in het najaar van 1995 uitgebracht zal worden.

Voor Arachne was dit aanleiding zich met de projectgroep te beraden over de verdere opdracht van deze groep. Doorgaan met de lobby zou betekenen dat de projectgroep (die grotendeels uit vrijwilligsters bestond) zich op een veel breder onderwerp moest gaan richten: de beleidsontwikkeling op het totale terrein van arbeid en zorg. De projectgroep zag hier om diverse redenen van af. Daarmee kwam de lobby ouderschapsverlof tot een (wat onbevredigend) einde.

Overigens heeft het kabinet onlangs (mei 1996) besloten de mogelijkheden voor het ouderschapsverlof te verruimen. Dit is conform de wensen van de vrouwenbeweging.

Noot 24 Door ziekte van de ondersteuners van het IVA en Arachne heeft de lobby ouderschapsverlof in het voorjaar van 1995 vrijwel stil gelegen.

6.7 Evaluatie van de lobby

De lobby ouderschapsverlof is - ook in de ogen van Arachne - een minder geslaagde lobby. Dit heeft met drie factoren te maken:

- In de eerste plaats werd de vaart uit de lobby gehaald door het kort na elkaar ziek worden van de twee ondersteuners van Arachne en IVA. Gezien de beperkte capaciteit van de betrokken organisaties en de complexiteit van het onderwerp was het niet mogelijk om op korte termijn goede vervanging te vinden.
- Ook de resultaten van de beleidsbeïnvloeding in de richting van de minister vielen tegen. Er heeft weliswaar een gesprek plaatsgevonden tussen de minister en de projectgroep, maar de standpunten waarover het ging zijn niet of nauwelijks overgenomen door de minister. Wel wordt in de nota Arbeid en Zorg gewag gemaakt van de consultatie met vertegenwoordigers van de vrouwenbeweging, waarmee - ten onrechte - de indruk wordt gewekt dat de minister de wensen van de vrouwenbeweging heeft gehonoreerd.
- In de derde plaats raakte de lobby op een dood spoor door de integratie van het onderwerp in de bredere beleidsontwikkeling op het thema 'arbeid en zorg'. Het bleek in dit geval niet haalbaar om de (grotendeels vrijwillige) vrouwenorganisaties op een dergelijk breed en complex onderwerp te organiseren.

Afsluitend is aan het betrokken staflid van Arachne gevraagd een taxatie te geven van de door Arachne gepleegde tijdsinvestering in dit lobbytraject. Het blijkt dat de ondersteuning van de lobby gedurende de aanloopfase (zomer/najaar 1994; 4 - 5 bijeenkomsten) zo'n 10 uur per week in beslag nam. Deze tijd werd geïnvesteerd in:

- inhoudelijke verdieping in het onderwerp door het staflid;
- overleg/afstemming met het IVA;
- het samenstellen van informatiemateriaal voor de deelnemers aan het overleg;
- het leggen van contacten met relevante organisaties, en het vinden en mobiliseren van de juiste contactpersonen in die organisaties;
- het gedurende de rit begeleiden van de deelnemers (nagaan of men zich aan afspraken houdt, weerstanden wegnemen, nadere inhoudelijke uitleg geven).

Met name deze laatste twee activiteiten namen veel tijd in beslag. Door het staflid wordt erop gewezen dat dit met name veel investering eist als men te maken heeft met vrijwillige organisaties (basisgroepen). En dit is nogal eens het geval bij de door Arachne ondersteunde lobby's (zie ook hoofdstuk 4).

7 Het oordeel van de doelgroep

7.1 Inleiding en verantwoording

Arachne onderhoudt via een aantal diensten en producten contacten met een brede doelgroep die, naast de directe klanten (de vrouwenbeweging), bestaat uit tal van organisaties en personen die relevant zijn voor de beïnvloeding van het overheidsbeleid. Middels een kort en gericht onderzoek onder deze doelgroep is nagegaan hoe de aangeboden producten en diensten worden gewaardeerd door de doelgroep en tot welke effecten en resultaten deze producten en diensten hebben geleid. Gezien de korte termijn waarop het onderzoek uitgevoerd diende te worden (binnen drie weken) is gekozen voor een telefonische benadering. Om de informatie-waarde van deze gesprekken te optimaliseren is gekozen voor het benaderen van personen en organisaties die bekend zijn met meerdere, verschillende producten en diensten van Arachne.

De representativiteit van de ondervraagde groep

De groep respondenten bestaat uit personen en organisaties die relatief goed bekend zijn met het aanbod van Arachne. De groep geïnterviewden is dus niet representatief voor de totale groep van personen en organisaties die (ooit) contact hebben (gehad) met Arachne. Dit betekent echter niet vanzelfsprekend dat de geselecteerde groep ook een (positieve) vertekening te zien zal geven waar het gaat om de beoordeling van de producten en diensten van Arachne. Gezien haar doel- en taakstelling initieert en onderhoudt Arachne relaties met veel verschillende doelgroepen, waarbij het een open vraag is of en in hoeverre deze relatie door de betreffende persoon/organisatie op prijs wordt gesteld. Naast klanten die uit eigen beweging producten en diensten van Arachne afnemen (informatie of adviezen vragen), zijn in de respondentengroep ook personen en organisaties vertegenwoordigd die 'bevraagd', 'bewerkt' of 'lastig gevallen' worden door Arachne.

De selectie en benadering van respondenten

Aan de informatie-analisten van Arachne is gevraagd om een lijst te maken van personen en organisaties die bekend zijn met zoveel mogelijk producten en diensten van Arachne. Dit heeft geresulteerd in een opgave van in totaal 74 namen/organisaties.

Deze groep heeft een schriftelijke vooraankondiging gehad van Arachne waarin Arachne laat weten dat zij dit onderzoek onderschrijft en aan de mensen vraagt om hun medewerking te verlenen aan het onderzoek. Vervolgens zijn deze 74 contacten telefonisch benaderd met het verzoek om mee te werken aan de enquête die telefonisch is afgenomen. De afname van de enquête vond plaats tussen 3 mei en 20 mei.

De respons

In totaal hebben 43 contacten deelgenomen aan het onderzoek; hiermee ligt het responspercentage op 58%. In totaal 42% heeft dus niet meegewerkt aan het onderzoek; het ging steeds om mensen die ofwel geen tijd hadden, ofwel ook na herhaalde pogingen niet bereikbaar waren²⁵. Nadere gegevens over de groep die benaderd is en over de groep die

Noot 25 In een aantal gevallen is een andere persoon geïnterviewd dan door Arachne was opgegeven; bijv. indien de betreffende persoon inmiddels een andere baan had gekregen danwel langdurig ziek was of volgens de contactpersoon binnen een organisatie niet de juiste persoon was voor ons interview.

meewerkte aan het onderzoek zijn weergegeven in tabel 6.1.

Tabel 7.1 Indeling respondenten

type respondenten	benaderd (n = 74)	meegewerkt (n = 43)	
	abs.	abs.	%
klanten/vrouwenorganisaties	26	19	73
maatschappelijke organisaties, advies-organen, universiteiten	15	8	53
Interdepartementale Coördinatiecommissie Emancipatiebeleid	15	6	40
media/journalisten	11	5	45
politici	7	5	71
totaal	74	43	58

De groep respondenten bestaat voor een derde uit de klanten van Arachne (de vrouwenbeweging in brede zin) en voor twee derde uit overige contacten: organisaties die deel uitmaken van het informatie-netwerk van Arachne danwel bestookt worden in het kader van beleidsbeïnvloeding. Binnen de groep die deelnam aan het onderzoek ligt deze verhouding op respectievelijk 44% en 56%. Daar waar de onderzoeksresultaten van beide groepen uiteenlopen wordt over beide groepen apart gerapporteerd.

Kenmerken van de ondervraagden

De ondervraagde groep bestaat uit 19 klanten en 24 overige contacten. De sekseverdeling is: 39 vrouwen en 4 mannen.

De grootste groep (60%) heeft al vanaf de oprichting van Arachne (1992) concrete ervaring opgedaan met de producten en diensten van Arachne. Drie kwart van de klanten en 40% van de overige contacten blijkt bij navraag de doelstelling van Arachne juist te kunnen weergeven. De overigen geven meestal een antwoord dat gedeeltelijk juist is. Een geheel onjuist antwoord wordt slechts door 3 van de 43 respondenten gegeven. Op grond van deze beide gegevens mag verondersteld worden dat de ondervraagden redelijk tot goed bekend zijn met Arachne.

Indeling van dit hoofdstuk

De resultaten worden per product/dienst gepresenteerd. Achtereenvolgend komen aan de orde: het periodiek Invloed, het periodiek Feiten en Cijfers, informatieverstrekking op verzoek/ ad hoc advies²⁶, de (grote) lobby's en de Prinsjesdagborrel²⁷. De presentatie van onderzoeksresultaten wordt afgesloten met een algemene beoordeling van de werkzaamheden van Arachne door de respondenten. In een slotparagraaf worden enkele conclusies getrokken.

Noot 26 Tijdens afname van de enquête kwam naar voren dat de respondenten deze beide diensten niet duidelijk onderscheiden. Daarom zijn beide diensten gezamenlijk geëvalueerd.

Noot 27 Arachne heeft de afgelopen jaren ook de conferentie 'Het onbenutte potentieel' georganiseerd. Slechts 2 van de 43 respondenten hebben deze conferentie bezocht. De evaluatiegegevens zijn daarom achterwege gelaten.

7.2 De periodieken Invloed en Feiten en Cijfers

Het periodiek Invloed

Alle respondenten krijgen het periodiek Invloed toegestuurd of kennen het op een andere wijze.

- 16 van de 19 klanten (84%) kijken het meestal of altijd in of lezen het meestal of altijd; datzelfde geldt voor 17 van de 24 overige contacten (71%).

Het periodiek wordt redelijk goed gelezen. De helft van de klanten leest meer dan de helft tot de gehele tekst van het bulletin. De overige klanten lezen, net als de meeste overige contacten, meestal enkele stukken tekst.

Aan de respondenten is gevraagd hoe men het periodiek beoordeelt wat betreft keuze van onderwerpen en actualiteit en juistheid van de informatie:

- 17 van de 19 klanten (89%) geven het oordeel 'positief'; de overigen geven het oordeel matig;
- 16 van de 24 overige contacten (66%) oordelen positief; 6 respondenten weten geen oordeel te geven, de overige 2 oordelen matig danwel negatief.

Tenslotte is gevraagd of men het periodiek relevant en bruikbaar vindt bij beïnvloedingspogingen richting overheid. De mening van de klanten en van de overige contacten loopt op dit punt weinig uiteen:

- 30% vindt de informatie zeer relevant en bruikbaar;
- 25% vindt de informatie redelijk relevant en bruikbaar;
- 7% vindt de informatie weinig relevant of bruikbaar;
- een grote groep (38%) weet de vraag niet te beantwoorden.

Conclusie

Het periodiek Invloed wordt door de ondervraagde respondenten bijna altijd ingekeken en vooral door de klanten goed gelezen. De kwaliteit van de informatie wordt overwegend positief beoordeeld en men vindt het periodiek redelijk tot goed bruikbaar als het gaat om beïnvloedingspogingen richting overheid. Het hoge percentage 'weet niet' bij de beantwoording van deze laatste vraag doet vermoeden dat het periodiek lang niet altijd met dit oogmerk wordt gelezen.

Het periodiek Feiten en Cijfers

Alle klanten krijgen het periodiek Feiten en Cijfers toegestuurd of kennen het op andere wijze. Datzelfde geldt ook voor 21 van de 24 overige contacten:

- 13 van de 19 klanten (68%) en 13 van de 21 overige contacten (62%) kijken het meestal of altijd in of lezen het meestal of altijd; 8 van de in totaal 40 respondenten (20%) kijken het slechts af en toe of zelden in. Dit periodiek wordt minder intensief gelezen dan het periodiek Invloed. 60% van alle respondenten leest minimaal enkele stukjes; de rest weet de vraag niet te beantwoorden of bladert het alleen maar door. Eenderde van alle ondervraagde klanten leest meer dan de helft tot de gehele tekst van het bulletin.

Dit periodiek wordt net als het periodiek Invloed overwegend positief beoordeeld wat betreft keuze van onderwerpen en actualiteit en juistheid van de informatie:

- 16 van de 19 klanten (84%) geven het oordeel 'positief'; de overigen geven het oordeel matig of antwoorden 'weet niet';
- 18 van de 21 overige contacten (86%) oordelen positief; ook nu geven de overigen ofwel het oordeel matig ofwel het antwoord 'weet niet'.

De respondenten vinden het periodiek Feiten en Cijfers bruikbaar bij beïnvloedingspogingen richting overheid dan het periodiek Invloed. Opnieuw loopt de mening van de klanten en van de overige contacten weinig uiteen:

- 55% van alle respondenten vindt de informatie zeer relevant en bruikbaar; en 15% vindt de informatie redelijk relevant en bruikbaar;
- 2% vindt de informatie weinig relevant of bruikbaar;
- de resterende 28% weet de vraag niet te beantwoorden.

Conclusie

Bijna alle ondervraagde respondenten krijgen het periodiek Feiten en Cijfers toegestuurd of kennen het op ander wijze.

Een krappe meerderheid van de mensen die het blad kennen, kijken het ook in of lezen het. Hoewel dit periodiek minder intensief wordt gelezen dan het periodiek Invloed wordt het minstens even positief beoordeeld. Men vindt dit periodiek zelfs bruikbaar dan Invloed als het gaat om beïnvloedingspogingen richting overheid.

7.3 De vraagbaakfunctie en ad hoc adviesfunctie

Onder de vraagbaakfunctie van Arachne wordt hier verstaan:

- het beantwoorden van informatieve publieksvragen;
- het doorgeven van informatie over activiteiten en standpunten van andere vrouwenorganisaties (door Arachne zelf aangeduid als 'makelen klein');
- het geven van kleine adviezen (door Arachne aangeduid als 'ad hoc advisering').

Beoordeling beantwoording publieksvragen

Aan de mensen die ervaring hebben met deze functie van Arachne (79% van de respondenten) is gevraagd naar hun oordeel over de kwaliteit van de informatie die Arachne verstrekt. Hun oordeel is zonder meer positief:

- 15 van de 34 respondenten (44%) vinden de kwaliteit van de informatie zeer goed en de overigen vinden de kwaliteit 'goed'.

Beoordeling makelaarsfunctie ('klein')

In totaal 10 van de 19 klanten (53%) en 4 van de 24 overige contacten (17%) hebben wel eens informatie gevraagd bij Arachne in het kader van hun makelaarsrol, dus over de activiteiten en standpunten van andere (vrouwen)organisaties met de bedoeling om eventueel samen te werken. Meestal deed men dat meer dan eens; 3 respondenten deden dat zelfs meer dan 5 keer. Bij 9 van deze 14 respondenten (64%) heeft het makelen geleid tot samenwerking met andere groeperingen/organisaties.

Beoordeling ad hoc adviezen

In totaal 17 van de 19 klanten (89%) en 9 van de 24 overige contacten (33%) hebben wel eens informatie of ad hoc advies gevraagd gericht op eventuele beïnvloedingsactiviteiten richting overheid.

Ook dit deed men meestal meer dan eens: 9 van de 26 respondenten deden dat meer dan 5 keer.

Men oordeelt positief over de kwaliteit van het advies dat men kreeg:

- 21 van de 26 respondenten (81%) vonden het advies altijd bruikbaar voor het beoogde doel; de overigen geven het oordeel wisselend of meestal niet bruikbaar.

Meestal heeft men (mede) naar aanleiding van het verkregen advies ook daadwerkelijk activiteiten ondernomen gericht op beïnvloeding van het overheidsbeleid: dit geldt voor 21 van de 26 respondenten (81%).

Conclusie

De klantengroep van Arachne (vrouwenbeweging) maakt redelijk tot vaak gebruik van de vraagbaakfunctie van Arachne: de helft vroeg minimaal een keer informatie gericht op samenwerking met andere (vrouwen)organisaties; 90% vroeg meestal meer dan eens informatie in het kader van beleidsbeïnvloeding.

De kwaliteit van de ontvangen informatie wordt als (zeer) positief beoordeeld en ook het effect van de verstrekte informatie is positief:

- twee derde van de betreffende respondenten meldt dat men daadwerkelijk tot samenwerking is gekomen;
- ruim drie kwart van de betreffende respondenten zegt concrete activiteiten te hebben ondernomen.

7.4 Beoordeling en effect van (grote) lobby's

Arachne heeft in de afgelopen jaren een aantal grote lobby's ondersteund, waarbij meerdere organisaties betrokken waren. Over elk van deze lobby's zijn enkele vragen gesteld, de resultaten worden schematisch weergegeven.

Tabel 7.2 Deelname aan (grote) lobby's

	deelname			beoordeling rol Arachne			
	klanten (n = 19)	overig (n = 24)		positief	matig	negatief	weet niet
initiatiefgroep kinderopvang	6	4	(n = 10)	8	1	-	1
vrouwen uit voormalig Joegoslavië	3	-	(n = 3)	2	-	-	1
ouderschapsverlof	8	5	(n = 13)	8	-	-	5
allochtone vrouwen	-	2	(n = 2)	1	1	-	-
ationale zorgtentamen	4	3	(n = 7)	6	-	-	1
vrouwenhulpverlening	3	3	(n = 6)	6	-	-	-
pil-lobby	13	10	(n = 23)	19	2	-	2
andere (kleinere) lobby's	9	2	(n = 11)	9	2	-	-
totaal	46	29	(n = 75)	59	6	-	10

De tabel laat zien dat de deelname van de respondenten aan de verschillende lobby's nogal uiteenloopt. De ondervraagde groep heeft het meest vaak deelgenomen aan de pil-lobby, de lobby ouderschapsverlof en de initiatiefgroep kinderopvang. De rol van Arachne bij deze lobby's wordt zonder meer positief gewaardeerd: er is 75 keer een oordeel uitgesproken over de rol van Arachne, 80% van deze oordelen is positief.

Ten aanzien van de rol van Arachne worden door verschillende respondenten toelichtende positieve opmerkingen gemaakt, zoals:

- Arachne reageert adequaat op wat uit de politiek komt en weet mensen te mobiliseren;
- als schakelfunctie/makelaar weten ze zich waar te maken;
- ze benutten de mogelijkheden die ze hebben en zetten anderen aan om hun mogelijkheden te benutten.

Tevredenheid resultaten lobby's

Aan de klanten die ervaring hebben met een of meerdere lobby's, is per lobby gevraagd of het lobbytraject inmiddels concrete resultaten heeft opgeleverd en of men hiermee tevreden is.

Ongeveer de helft van de betreffende klanten weet deze vraag niet te beantwoorden. Wanneer men hier wel een mening over heeft dan wordt van alle grote lobby's gezegd dat ze resultaat hebben opgeleverd; bijna altijd is men ook tevreden is met het bereikte resultaat. Uitzonderingen zijn:

- de lobby ouderschapsverlof: 3 van de 8 klanten zijn niet tevreden over de geboekte resultaten;
- de initiatiefgroep kinderopvang: 1 van de 6 klanten is niet tevreden over de resultaten;
- de overige (kleinere) lobby's: 1 van de 9 klanten zegt dat er geen resultaat is geboekt en een ander zegt niet tevreden te zijn over het bereikte resultaat.

Conclusie

De onderzoeksresultaten hebben vooral betrekking op de pil-lobby, de lobby ouderschapsverlof en de initiatiefgroep kinderopvang. De rol van Arachne (wijze van benadering, ondersteuning en advisering) wordt bijzonder positief gewaardeerd. Ook is de (beperkte) groep die hier een uitspraak over doet tevreden over de geboekte resultaten; alleen de lobby ouderschapsverlof wordt op dit punt minder positief beoordeeld.

7.5 Beoordeling Prinsjesdagborrel

Alle 19 klanten en 14 van de 24 overige contacten (58%) zijn wel eens aanwezig geweest op de zogenaamde Prinsjesdagborrel die Arachne jaarlijks organiseert. De meeste respondenten hebben deze borrel meer dan eens bezocht. Men vindt deze borrel erg nuttig:

- 12 van de 19 klanten (63%) vinden de borrel zeer nuttig; de overige 7 geven het oordeel 'nuttig';
- 6 van de 14 overige contacten (43%) vinden de borrel zeer nuttig; de overige 8 vinden het 'nuttig'.

Bijna iedereen noemt in dit verband de geijkte voordelen: 'het is een goed ontmoetingspunt', 'je krijgt er een goed beeld van welke organisaties actief zijn, 'goed voor de netwerkontwikkeling', en 'je kunt er informatie uitwisselen'.

Daarnaast wordt meer dan eens gezegd:

- dat de onderwerpen die tijdens deze bijeenkomst worden behandeld zeer informatief en actueel zijn;
- dat het periodiek dat naar aanleiding van deze gelegenheid wordt uitgegeven bijzonder nuttige en bruikbare informatie bevat;
- dat het een goede zaak is dat op dat moment de emancipatie weer eens op positieve wijze onder de aandacht wordt gebracht.

Door een enkeling wordt een kritische opmerking gemaakt. Voor de volledigheid worden deze vermeld:

- niet zo heel nuttig omdat het steeds dezelfde mensen zijn waar je zo ook wel mee praat;
- het is wel nuttig maar nieuwelingen worden slecht ontvangen;
- helaas vanwege tijdstip soms moeilijk voor Tweede Kamerleden om aanwezig te zijn;
- de uitnodiging komt te laat.

7.6 Beoordeling overige activiteiten

De helft van de respondenten heeft op andere wijze dan tot nog toe aan de orde is geweest, met Arachne te maken gehad. Daarbij ging het ongeveer in de helft van alle gevallen om contact dat door Arachne zelf werd gelegd in het kader van haar eigen netwerkontwikkeling of informatievergaring. Ook deze ervaringen worden voor het merendeel positief beoordeeld. Twee van de 23 respondenten met overige ervaringen geven een negatief oordeel dat als volgt wordt gemotiveerd:

- we merken te weinig van het bureau, we zouden vaker door Arachne benaderd moeten worden;
- voor een organisatie die het overheidsbeleid moet doorsluizen naar andere organisaties vind ik dat ze slecht strategisch inzicht hebben als het erom gaat wanneer ze naar de politiek toe actie moeten ondernemen.

De positieve inhoudelijke opmerkingen die worden gemaakt luiden als volgt.

- Arachne is altijd heel open, ze zullen altijd hun bron aanspreken voor informatie, ze stellen zich niet arrogant op.
- Medewerkers van vrouwenorganisaties kunnen dankzij Arachne goed en snel van informatie worden voorzien.
- Ze zoeken goed door naar de juiste mensen en de juiste informatie.
- Het zou een enorme ramp zijn als ze er niet waren; met name migrantenorganisaties kunnen de ondersteuning goed gebruiken.
- Ze beperken zichzelf in positieve zin door als intermediair op te treden.
- Ervaringsuitwisseling is heel zinvol, zeker als je zelf net start.

7.7 Beoordeling werkzaamheden Arachne in het algemeen

De voorafgaande onderzoeksresultaten die betrekking hebben op de concrete producten en diensten van Arachne geven een overwegend positief beeld. Dit beeld wordt enigszins genuanceerd als aan de respondenten wordt gevraagd om een meer algemene beoordeling te geven van Arachne.

Beoordeling op basis van oorspronkelijke verwachtingen

Aan de respondenten is gevraagd of de manier waarop Arachne haar verschillende taken uitvoert, voldoet aan de verwachtingen die men daarvan had.

- 80% van de klanten en 50% van de overige contacten die deze vraag beantwoorden, zijn van mening dat de manier waarop Arachne haar *informatieve en signalerende taak* invult geheel of grotendeels voldoet aan de verwachting die men daarvan had. De overigen vinden dat dit slechts gedeeltelijk of in het geheel niet het geval is.
- Respondenten die niet tot de klantengroep behoren weten meestal geen antwoord te geven op de vraag of de manier waarop Arachne haar *adviserende taak* invult, aan hun verwachting voldoet; 7 van de 19 klanten (37%) zijn tevreden, 5 klanten zijn gedeeltelijk tevreden, 1 klant is ontevreden en 6 klanten antwoorden 'weet niet'.
- Respondenten die niet tot de klanten van Arachne gerekend kunnen worden, weten meestal ook geen antwoord te geven op de vraag of de *makelaarsrol* van Arachne aan hun verwachting voldoet; 9 van de 19 klanten (47%) zijn in dit opzicht tevreden, 5 klanten zijn gedeeltelijk tevreden en 6 klanten antwoorden 'weet niet'.

Ten aanzien van de informatieve en signalerende taak worden als sterke punten genoemd: 'Arachne bundelt informatie op een goede en effectieve manier' en 'Arachne heeft een belangrijke functie in het indikken van de overstelpende hoeveelheid informatie' en 'de informatie is objectief: ze

leggen de verschillende standpunten uit zonder zelf een standpunt in te nemen.' Anderzijds laten enkele respondenten ook weten dat Arachne soms *te laat* is met haar informatie: men heeft dan ofwel reeds op andere wijze geïnformeerd of de belangrijkste besluitvorming heeft reeds plaatsgevonden.

De beoordeling van de werkzaamheden van Arachne in het algemeen is ook aan de orde gesteld middels een aantal stellingen.

Tabel 7.3 Beoordeling stellingen

		helemaal mee eens		gedeeltelijk mee (on)eens		helemaal mee oneens		weet niet	
		abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%
Arachne kent de weg in de Haagse politiek	klanten	12	63	6	32	-	-	1	5
	overige contacten	16	66	3	13	1	4	4	17
Arachne houdt een zekere afstandelijkheid*	klanten	10	53	5	26	-	-	4	21
	overige contacten	7	30	3	13	1	4	13	3
Arachne weet haar doelstelling te realiseren**	klanten	7	37	12	63	-	-	-	-
	overige contacten	7	20	6	25	1	4	10	42

* De volledige stelling was: Arachne houdt in haar dienstverlening een zekere afstandelijkheid ten opzichte van de concrete, politieke keuzen van vrouwenorganisaties.

** De volledige stelling was: Arachne weet haar doelstelling te realiseren; zij biedt de juiste ondersteuning aan de vrouwenbeweging bij het beïnvloeden van het overheidsbeleid.

De grootste groep respondenten is van mening dat Arachne goed bekend is met de Haagse politiek, een derde van de klanten is het hier maar gedeeltelijk mee eens. Bij de tweede stelling wordt vaker 'weet niet' geantwoord; hierdoor neemt het aantal respondenten met een positieve score af.

De derde stelling vormt een kernvraag van het onderzoek. De grootste groep klanten is van mening dat Arachne er slechts gedeeltelijk in slaagt om haar doelstelling te realiseren. Bij de overige contacten zijn de meningen meer verdeeld; de grootste groep weet geen mening te geven.

Een interessante vraag is nu in welk opzicht Arachne (met name in de ogen van de klanten) tekort schiet. Met deze vraag in het achterhoofd hebben we de kwalitatieve informatie uit de interviews geanalyseerd, te weten de toelichting bij de laatste stelling én het antwoord op de vraag of men vindt dat Arachne in bepaald opzicht zou moeten veranderen.

Uit deze analyse blijkt het volgende.

- Het belangrijkste punt van kritiek is dat men vindt dat Arachne een te afwachtende houding aanneemt ofwel zelf te weinig actie onderneemt. Een opmerking van deze strekking wordt door 13 van de 43 respondenten (30%) gemaakt. In dit verband worden als voorbeelden de arbeidstijdenwet en de thuiszorg genoemd. Veel van deze respondenten zijn van mening dat Arachne vaker zelf een eigen stellingname zou moeten innemen danwel zelf ook zou moeten lobbyen ("een lobbykantoor, op z'n Amerikaans") en zich niet moet beperken tot het informeren en ondersteunen van anderen 'hoe te lobbyen'. Ook wordt gezegd dat Arachne in de huidige situatie teveel verantwoording schuldig is aan vrouwenorganisaties en daardoor niet snel en actief

genoeg kan optreden. Deze kritiek wordt echter niet door iedereen gedeeld. Een tegengestelde mening komt van een respondent die juist vindt dat Arachne creativiteit en geld weghaalt bij de vrouwenorganisaties. Men is het ook niet met elkaar eens over de vraag in welke situaties Arachne wel of juist niet zelf zou moeten lobbyen: mag dat 'alleen als er grote consensus bestaat binnen de vrouwenbeweging' of juist 'als organisaties het niet eens zijn en Arachne daarom de kar moet trekken'?

- Verschillende respondenten wijzen erop dat Arachne te veel een organisatie is voor witte-middenklassevrouwen terwijl met name allochtone vrouwen ondersteuning nodig hebben. Arachne profileert zich te weinig als een organisatie die de belangen behartigt van een pluriforme of multi-culturele doelgroep; Arachne zou meer oog moeten hebben voor de thema's en behoeften van zwarte-, vluchtelingen- en migrantenvrouwen.
- Enkele respondenten laten weten dat Arachne niet optimaal bereikbaar is danwel afspraken niet snel genoeg oppakt.
- Eveneens enkele respondenten zijn van mening dat Arachne meer ondersteuning moet bieden aan vrijwilligersorganisaties.

Tenslotte dient vermeld te worden dat 23 van de 43 contacten (53%) aan het einde van de telefonische enquête spontaan en gemotiveerd aangeven dat men het belangrijk tot broodnodig vindt dat Arachne blijft bestaan. Kort gezegd komt hun motivering hierop neer: Arachne is een unieke organisatie, als zij wegvalt wordt het voor de vrouwenbeweging heel moeilijk om haar standpunten uit te dragen en de juiste mensen te beïnvloeden.

7.8 Samenvatting en conclusies

Er zijn 43 telefonische interviews gehouden met personen en organisaties die goed bekend zijn met de producten en diensten van Arachne. De ondervraagde respondenten blijken vooral ervaring te hebben met de informatieve en signalerende taak van Arachne. De ervaring met de adviserende en makelaarsfunctie is beperkt; dat geldt zeker voor de respondenten die niet tot de klanten (de vrouwenbeweging) behoren. De vragen over de adviserende en makelaarstaak zijn dus meestal slechts door een beperkt aantal respondenten beantwoord.

De periodieken Invloed en Feiten en Cijfers

Het periodiek Invloed wordt bijna altijd ingekeken en vooral door de klanten goed gelezen. Feiten en Cijfers wordt minder goed gelezen. Beide periodieken worden overwegend positief beoordeeld wat betreft keuze van onderwerpen en juistheid van de informatie. Ruim de helft van alle respondenten vindt Feiten en Cijfers zeer bruikbaar bij beïnvloedingspogingen richting overheid. Een kleinere groep (30%) geeft ditzelfde oordeel over Invloed.

Informatieverstrekking en ad hoc advies

De ervaringen met informatieverstrekking in het kader van de makelaarsrol van Arachne zijn positief. In een meerderheid van de gevallen hebben makelactiviteiten van Arachne tot concrete samenwerking tussen organisaties geleid.

Ruim de helft van de respondenten heeft wel eens informatie of advies gevraagd in het kader van eventuele beïnvloedingspogingen richting overheid. Deze informatie bleek over het algemeen zeer bruikbaar en er is meestal ook iets mee gedaan. De informatie werd gebruikt bij concrete activiteiten die naar de mening van de contacten vaak ook resultaat afwierpen.

(Grote) lobby's

De ondervraagde respondenten hebben vooral ervaring met 3 van de 7 grote lobby's: de pil-lobby, de lobby ouderschapsverlof en de initiatiefgroep kinderopvang. De rol van Arachne bij deze lobby's wordt bijzonder positief gewaardeerd; ook is men meestal tevreden met de resultaten van deze lobby's. Dat geldt in iets mindere mate voor de lobby ouderschapsverlof.

Beoordeling Prinsjesdagborrel

Ruim de helft van de ondervraagden heeft de jaarlijkse Prinsjesdagborrel wel eens bezocht. Ook deze activiteit wordt overwegend positief beoordeeld.

Beoordeling werkzaamheden Arachne in het algemeen

De concrete producten en diensten zijn over het algemeen positief geëvalueerd wat betreft kwaliteit en effect. De respondenten staan over het algemeen ook positief ten opzichte van Arachne als organisatie: de helft van de respondenten geeft spontaan te kennen dat men het belangrijk vindt dat Arachne blijft bestaan. Dat neemt niet weg dat er ook kritische opmerkingen worden geplaatst. Daarbij gaat het met name om drie zaken:

- Arachne zou meer actief aan de weg moeten timmeren (bijvoorbeeld bij de arbeidstijdenwet en de thuiszorg);
- een aanzienlijk deel van de respondenten (maar zeker niet iedereen) vindt dat Arachne ook zelf actief zou moeten lobbyen;
- een aantal respondenten noemt Arachne teveel een organisatie voor witte middenklasse-vrouwen.

8 Een inverdienpotentieel voor Arachne?

8.1 Inleiding

In hoofdstuk 2 is melding gemaakt van het feit dat van de kant van VWS gesuggereerd is om afnemers te laten betalen voor de producten en diensten die Arachne aan hen levert. Anderzijds moet geconstateerd worden dat de rijksoverheid Arachne juist subsidieert vanuit het besef dat de kerntaak van Arachne (beleidsbeïnvloeding) niet of uitermate moeilijk commercieel aan de markt of doelgroep verkocht zal kunnen worden. Deze twee argumenten kunnen gezien worden als twee polen, waartussen zich een ruimte bevindt waarin verkend kan worden om te bezien of er - rekening houdend met de doel- en taakstelling van Arachne - toch inverdienmogelijkheden zijn, op welke gebieden die dan liggen en wat de argumenten pro en contra zijn.

8.2 Het marktmodel versus het subsidiemodel

De visie dat Arachne een betalende markt zal moeten zoeken voor haar producten en diensten - of voor bepaalde producten en diensten - past geheel in de huidige trend waarbij gesubsidieerde instellingen sterker marktconform (moeten) gaan werken.

De gedachte daarachter is niet alleen dat dit (voor de subsidieverstrekker) goedkoper is. De gedachte is ook dat 'markt' en 'prijssignaal' tevens een disciplinerende invloed hebben op een organisatie: de organisatie blijft er scherp door. Zodra immers het contact met de afnemers vermindert of verslechtert zal dit resulteren in verlies van omzet en inkomsten. En dat geeft de sterkste prikkel die denkbaar is²⁸ om te veranderen, te vernieuwen, etcetera.

Waar een dergelijke disciplinerende prikkel ontbreekt, bestaat het gevaar dat de organisatie haar oorspronkelijke doelen uit het oog verliest, te sterk intern gericht gaat opereren, wegschiet in hobbyisme, of te zeer gebiologeerd raakt door de geldverstrekkende instelling (subsidieverslaving). Al deze reacties hebben één ding gemeen: de klant verdwijnt uit het beeld van de organisatie.

Dat de klant bij tijd en wijle uit het beeld van een organisatie verdwijnt, is overigens niets bijzonders. Elke organisatie heeft daarmee te maken; ook de profit-sector kent het verschijnsel. Daar is echter sprake van de eerder genoemde correctie doordat er een heel directe ruilrelatie bestaat.

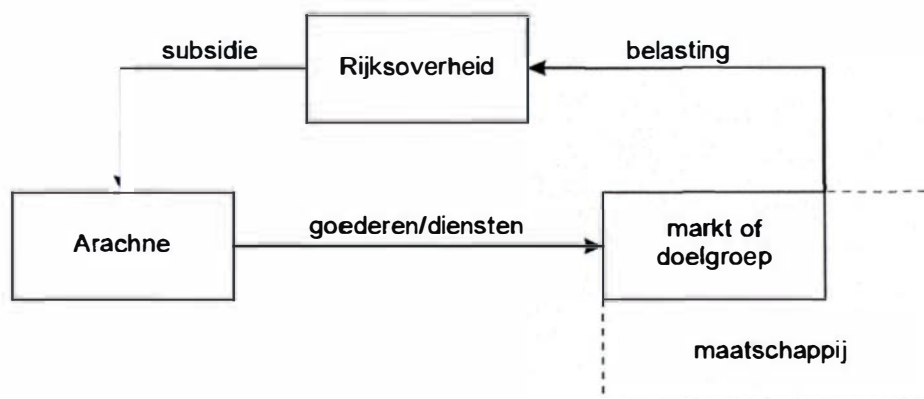
Schema 8.1 Het pure marktmodel

Noot 28 Althans volgens economen.

In het geval van Arachne ziet het (geld)stroomschema er fundamenteel anders uit.

Schema 8.2 Het pure subsidiemodel

In hoofdstuk 6 is geconstateerd dat de afnemer ('de markt of doelgroep' uit schema 8.1 en 8.2) tevreden is over de producten en diensten die Arachne tot nu toe heeft aangeboden. Er is dus tot op heden geen sprake van de sombere effecten die volgens de theorie optreden daar waar een directe ruilrelatie ontbreekt (goederen/diensten in ruil voor geld). Dit laat onverlet dat op langere termijn dat gevaar altijd op de loer ligt. Dat geldt zeker als er geen sprake is van een structurele evaluatie van de tevredenheid en wensen van afnemers.

Kijkend naar schema 8.2 is er echter nog een gevaar dat op de loer ligt voor een organisatie die indirect gefinancierd wordt. Met dat gevaar heeft Arachne al wél kennis kunnen maken. Bij de subsidieverstrekker kan er sprake zijn van - soms zeer onverwachts optredende - beleidswijzigingen waardoor (delen van) de subsidie opeens kunnen wegvallen. Om zo'n situatie voor te zijn, of om er achteraf goed op te reageren, moet veel tijd en energie geïnvesteerd worden in activiteiten die eigenlijk bestempeld moeten worden als pure overhead. Het primaire proces van een organisatie wordt immers slechts gevormd door de relatie die de organisatie met haar afnemersmarkt verbindt. De tijd en energie die de gesubsidieerde organisatie moet besteden aan haar relatie met de subsidiegever is een secundaire relatie.

8.3 Achtergronden en argumenten voor het huidige model

Bij de oprichting van Arachne is er indertijd bewust voor gekozen de producten en diensten van Arachne gratis te verstrekken²⁹. Daarvoor zijn, en worden, de volgende argumenten gegeven.

1 De minvermogende doelgroep

"Een deel van onze doelgroep kan de producten en diensten van Arachne niet betalen; een prijs vragen betekent dus dat we een (groot) deel van onze klanten verliezen en daardoor onze functie niet goed meer kunnen uitvoeren."

Noot 29 Dit met uitzondering van de dienst 'organisatie-advies': daarvoor zouden (volgens de oorspronkelijke plannen) kosten in rekening gebracht moeten worden aan de klant.

2 *Het rondpompen van vestzak naar broekzak*

"Een deel van onze doelgroep kan en wil de producten en diensten van Arachne wel betalen, maar die groep bestaat merendeels uit overheidsinstellingen, politici en gesubsidieerde organisaties. Een prijs vragen zal dus slechts resulteren in een nieuw geld-rondpomp circuit."

3 *Kosten = baten*

"Geld vragen voor producten en diensten resulteert voor Arachne in extra administratieve rompslomp die kosten met zich meebrengt (accept giro's, betalingsherinneringen, deurwaarders, extra administratie, etc.); de inkomsten vallen tegen deze uitgaven weg (of erger)."

4 *Overheidsvoorlichting is toch ook gratis*

"De producten en diensten van Arachne zijn bedoeld om mensen te informeren en te beïnvloeden en richten zich dus ook op personen die (nog) niet gewonnen zijn voor de goede zaak. In dit opzicht kunnen de producten en diensten dus vergeleken worden met bijvoorbeeld overheidsvoorlichting of ideële reclame en die is ook gratis en moet gratis zijn."

5 *Het principe*

"Als maatschappij vinden we dat emancipatie van vrouwen een grondbeginsel is. Dus moet de politiek ook de consequentie aanvaarden om de emancipatie-ondersteuning te betalen."

Vanzelfsprekend valt over al deze argumenten te twisten. Tegenargumenten zijn bijvoorbeeld:

- een groot deel van de afnemers (zie hoofdstuk 4 voor een overzicht) zou bepaalde producten of diensten van Arachne best kunnen betalen;
- dat resulteert inderdaad in geld rondpompen, maar daar is niks op tegen; de hele economie is immers een rondpomp-operatie van ruiltransacties;
- zelfs al houden de kosten (van de geldinning) en de baten (geld in het laatje) elkaar in evenwicht - iets dat overigens dan een gevolg is van een bewust lage prijsstelling, hoge kosten en/of inefficiënte organisatie - dan nog heeft een prijssignaal diverse secundaire voordelen.
 - intern:
 - er ontstaat een objectievere maat voor de kostprijs van afzonderlijke producten en diensten, waardoor een interne afweging eenvoudiger wordt (is dit product/deze dienst ons deze prijs waard, als we dat vergelijken met dat andere product of die andere dienst?);
 - extern:
 - er ontstaat een beter zicht op hetgeen de klant wil;
 - een prijs werpt een drempel op waardoor verspilling wordt tegengegaan (een oer-Hollands argument 'het is gratis, dus geef mij maar').
- de producten en diensten zoals Arachne die aanbiedt, zijn niet gericht op attitude verandering; het betreft vooral informatie die gebruikt kan worden door hen die al overtuigd zijn van het belang van emancipatie;
- er zijn zeer vele grondbeginselen waar gewoon voor betaald wordt (de krant, een woning, verwarming, beveiliging).

De gegeven argumenten pro en contra maken duidelijk dat er bij het gratis aanbod van producten en diensten zoals Arachne dat in de praktijk brengt, niet sprake is van een of andere natuurwet (het moet/kan niet anders), maar van keuzes.

Dat wordt nog duidelijker als we kijken naar hoe andere emancipatie-organisaties zich in dit opzicht opstellen.

In 1994 werd een onderzoek verricht naar de opzet en werkwijze van een vijftiental organisaties die voortkwamen uit 'initiatieven uit de vrouwen-

beweging' (Westgeest, 1995). Arachne was één van die organisaties. Kijkend naar de wijze van financiering bij de vijftien, zien we dat er bij elf organisaties sprake is van eigen inkomsten naast de subsidies die men ontving. Die eigen inkomsten werden verworven via bijvoorbeeld abonnementen en verkoop van producten en/of diensten. Over het algemeen zijn de eigen inkomsten ten opzichte van de ontvangen subsidies van een geringe omvang. Het overzicht (Westgeest, 1995; pagina 141) laat echter zien dat het niet onmogelijk is om in meerdere of mindere mate eigen inkomsten te genereren.

Als we onze blik nog verder verbreden en kijken naar andere non-profit sectoren, dan valt op dat daar op veel grotere schaal geld gegenereerd wordt uit een bredere markt dan alleen de rijksoverheid. De omvangrijke en steeds invloedrijkere natuur- en milieubeweging (van Greenpeace tot Natuurmonumenten) springt hier natuurlijk als eerste in het oog. In deze hoek wordt het geld merendeels opgebracht door een grote achterban, bestaande uit betalende leden, donateurs of sponsors. Het is niet de bedoeling om hier uitputtend in te gaan op de overeenkomsten en verschillen tussen de emancipatiebeweging en de natuur- en milieubeweging. We geven het voorbeeld slechts om (wederom) te laten zien dat er alternatieven denkbaar zijn voor een subsidiemodel waarbij de rijksoverheid zo ongeveer de enig financiële partij is.

Om tot een gefundeerde afweging te komen, lijkt het zinnig om specifiek voor Arachne enige tentatieve rekenmodellen te geven. Daartoe presenteren we echter eerst een denkmodel waarbij naast de (rijks)overheid ook door anderen geld in de Arachne-lade wordt gestort.

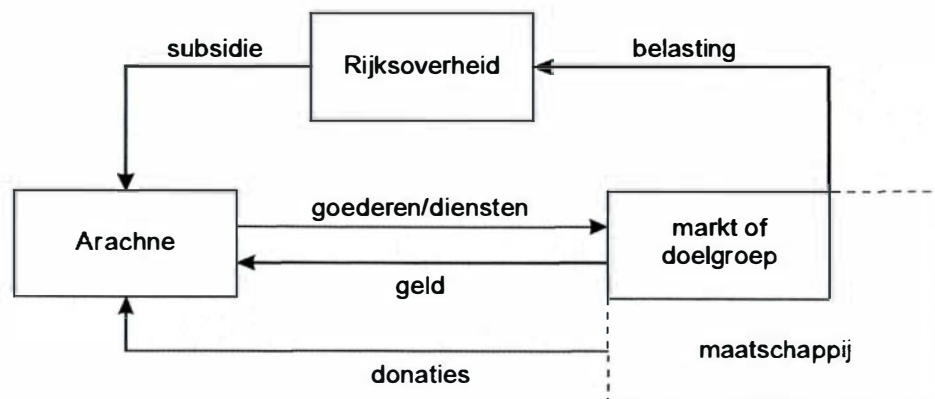
8.4 Een derde model: tussen overheid en markt

De eerder gegeven schema's vatten twee extremen samen:

- het pure marktmodel waarbij goederen en diensten geruild worden tegen geld (schema 8.1);
- het pure subsidiemodel (schema 8.2).

Tussen beide extremen ligt het volgende model.

Schema 8.3 Het mixmodel

Dit model verenigt in zich de beide modellen die eerder gepresenteerd werden. Er is sprake van een subsidiestroom en daarnaast is sprake van een geldstroom die vanuit de markt of doelgroep komt (directe ruilrelatie: goederen/diensten van Arachne worden geruild tegen geld) en/of er is sprake van een geldstroom die uit 'de maatschappij' komt. Er is in dat laatste geval *niet* sprake van een directe ruilrelatie; de geldschietster (persoon, organisatie, bedrijf, fonds) krijgt in directe zin niets terug voor zijn of haar geld. Men geeft 'voor de goede zaak'. Over het algemeen ontvangt de geldschietster (donateur, lid, sponsor) in ruil wel iets terug voor zijn of haar geld, maar dat betreft meestal een symbolisch product (lidmaatschapskaart, maandblad, T-shirt) of een immateriële beloning (eer, dank, imago). Het onderscheid tussen de geldstroom uit de markt/doelgroep en de geldstroom uit de maatschappij is natuurlijk een simplificatie. In de praktijk is er meestal sprake van mengvormen. Toch is het verschil essentieel. In het eerste geval is er immers sprake van een directe commerciële ruilrelatie: de organisatie moet goede waar bieden voor het geld van de ander; kwaliteit, efficiency en tevreden klanten zijn hier trefwoorden. In het tweede geval is er sprake van een ideële ruilrelatie: de organisatie moet 'goed doen', 'de goede zaak dienen'. Daartoe moet de organisatie al haar goede werk dan ook breed etaleren, zodat de donateurs weten hoe nuttig het werk van de organisatie is.

We gaan hierna eerst (8.5) in op de directe ruilrelatie waarbij Arachne producten en diensten op de markt verkoopt. Daarbij maken we een onderscheid naar bestaande producten en diensten (datgene dat Arachne nu al - gratis - aanbiedt) en eventuele nieuwe producten. In paragraaf 8.6 behandelen we het donateurs-model.

8.5 Arachne gaat de markt op

Als we kijken naar de bestaande producten en diensten van Arachne kunnen we vaststellen dat veel van het Arachne-werk niet of uitermate moeilijk commercieel aan de markt of doelgroep verkocht zal kunnen worden. Dat heeft alles te maken met de doelstelling van Arachne: beleidsbeïnvloeding. We beperken ons hier tot de grote lijnen en stellen op grond van het voorgaande dat de immateriële dienstverlening van Arachne (praten, lobbyen en borrelen) gratis zal moeten blijven als men de doelstellingen van de organisatie overeind wil houden³⁰. Naast deze diensten kent Arachne echter ook twee concrete producten: de periodieken *Invloed* en *Feiten en Cijfers*. Als we kijken naar de oplagen en naar de typen afnemers (zie hoofdstuk 4) lijkt hier een inverdieneffect wel haalbaar.

In plaats van de gratis verstrekking die men nu bij beide periodieken hanteert, zou gekozen kunnen worden voor een abonnement constructie. Nogmaals: dit is een (vrij principiële) keuze en zo'n keuze vergt ongetwijfeld een stevige discussie. Wij kunnen hier slechts ten behoeve van deze discussie de argumenten pro en contra aanleveren en de gevolgen van een bepaalde keuze 'doorrekenen'.

Noot 30 Hetgeen onverlet laat dat zich best in de toekomst wel situatie kunnen voordoen waarbij met een specifieke lobby direct geld verdiend kan worden, of dat voor specifieke diensten (met name het op verzoek geven van adviezen en informatie) een financiële tegenprestatie gevraagd wordt.

Tabel 8.1 Verschijningsfrequentie en oplage Invloed en Feiten en Cijfers

	aantal uitgaven per jaar	oplage	omvang
Invloed	12-14	2.500	1 x A3
Feiten en Cijfers	6-10	1.500	3 x A3

Op basis van een snelle inventarisatie van enigszins vergelijkbare (commercieel uitgebrachte) periodieken met een voor de desbetreffende doelgroep vergelijkbaar niveau van informatiewaarde en specialisatie³¹ schatten we de haalbare abonnementsprijs op f 50,- à f 100,- per jaar. Globaal zouden we kunnen uitgaan van een verkoopprijs van f 75,- per jaar. Het feit doet zich echter voor dat de twee periodieken een grote overlap hebben qua afnemers, waardoor de meeste abonneementhouders opeens geconfronteerd worden met een nieuwe kostenpost van ± f 150,- per jaar. Marketingtechnisch zou dit niet handig zijn. Gezien de doelgroep-overlap zouden we dan ook willen adviseren om - als voor het betalingsalternatief gekozen wordt - de abonnementen op een of andere wijze te combineren (bijvoorbeeld Feiten en Cijfers positioneren als een serieel versijnd supplement van Invloed) en om zeker in aanvang de prijs laag te houden, bijvoorbeeld op f 50,- per jaar per blad, met een korting op gecombineerde verkoop.

Zodra voor de abonnementen betaald moet worden, zal er sprake zijn van een omzetzaling die lastig vooraf voorspelbaar is. We geven daarvoor twee varianten.

Tabel 8.2 Prognose betaalde oplage van de periodieken

	minimaal	maximaal
Invloed à f 50,-	400	600
Invloed en Feiten en Cijfers à f 95,-	500	800
Feiten en Cijfers à f 50,-	250	400

Tabel 8.3 Prognose omzet van de periodieken

	minimaal	maximaal
Invloed à f 50,-	20.000,-	30.000,-
Invloed en Feiten en Cijfers à f 95,-	47.500,-	76.000,-
Feiten en Cijfers à f 50,-	12.500,-	20.000,-
	80.000,-	126.000,-

Bij deze potentiële opbrengst dient men de extra kosten die verbonden zijn aan betalingsrompslomp in mindering te brengen. Het betreft hier het jaarlijks toezenden van een acceptgiro en eventuele herinneringen (materiële en personele lasten), enveloppen, porto en verlies ten gevolge van niet betalende abonneementhouders. Deze *extra kosten* stellen we op

Noot 31 De inventarisatie betrof zowel bladen/periodieken die uitgegeven worden door Van Dijk, Van Soomeren en Partners als bladen die uitgegeven worden door andere uitgeverij. Voor de DSP-uitgaven beschikken we vanzelfsprekend over meer (interne) prijscalculaties.

f 10.000,-³². Met nadruk merken we op dat de betaalde oplage niet hetzelfde is als de totale oplage. Door de persen nog even door te laten draaien, creëert men een extra oplage die vervolgens voor bij voorbeeld lobby- of marketingsdoeleinden gebruikt kan worden, of die men gratis aan specifieke personen/groepen ter beschikking kan stellen³³. De hier door ons globaal gecalculeerde opbrengsten lijken niet kostendekkend te zijn. In de jaarrekening 1995 zijn onder 'communicatie' de volgende posten te vinden.

Tabel 8.4 Feitelijke kosten van de periodieken

	1995	1994
auteurs periodieke publicaties	30.912,-	21.696,-
publicatie Feiten en Cijfers en speciale begrotingseditie	82.907,-	77.811,-
publicatie Invloed	41.099,-	27.790,-
totaal (afgerond)	f 155.000,-	f 125.000,-

In deze kosten zijn *niet* de personeelskosten begrepen. Naast het feit dat het hier vreemd hoge posten betreft³⁴, moet geconstateerd worden dat de geprognosticeerde baten niet opwegen tegen de kosten zoals ze thans gemaakt worden.

In het voorgaande hebben we slechts gekeken naar de baten die zouden kunnen voortvloeien uit de *bestaande* producten en diensten van Arachne. Daarnaast bestaat natuurlijk nog de mogelijkheid om nieuwe producten 'op de markt te zetten'.

8.6 Donateurs voor Arachne?

Terugkijkend naar schema 8.3 (het mixmodel) zagen we al dat er naast een geld opleverende directie ruilrelatie met de markt/doelgroep ook nog sprake kan zijn van andersoortige relatie met de markt/doelgroep of breder 'de maatschappij'. Bij die relatie gaat het om geldschieters (leden, donateurs, sponsors) die slechts in symbolische of immateriële zin iets retour ontvangen voor hun geld. Zoals we al eerder vermeld hebben, blijkt bijvoorbeeld de natuur- en milieubeweging sterk op deze draagvlakkurk te drijven.

Het voordeel van zo'n constructie gaat veel verder dan alleen een financieel voordeel: men beschikt over een concrete achterban die als machtsfactor dienst kan doen en die bovendien aangeboord kan worden voor speciale acties (informatie-overdracht, geldgebedel, briefkaarten e.d.)³⁵.

De mogelijkheid om met een donateursconstructie te werken, zou voor Arachne wel tot de mogelijkheden behoren.

Noot 32 Een calculatie die gebaseerd is op de DSP-uitgeef activiteiten van met vergelijkbare betaalde oplagen (uitgegaan is van personeelskosten van f 50,- per uur). Let wel: het gaat hier alleen om alle kosten die voortvloeien uit (de voor Arachne nieuwe) betalingsrompslomp.

Noot 33 Mits hier niet sprake is van een al te grote marktverstorende werking ("Ik versier het gratis, dus waarom zou ik een abonnement nemen?").

Noot 34 Een DSP calculatie van de opmaak-, beeld-, papier-, druk-, verzendkosten komt een beduidend stuk lager uit.

Noot 35 Daarnaast heeft deze achterban een sturende werking (volgens veel bestuurders: dempende en remmende werking) op de organisatie. 'De achterban van zich vervreemden', is in zo'n situatie een halsmisdrijf dat vergelijkbaar is met de klant/markt uit het oog verliezen in de commerciële sector.

Een dergelijke keuze is niet vrijblijvend. Al eerder merkten we op dat een organisatie die op donateurs drijft haar vele Goede Werken breed moet etaleren. In het geval van Arachne zou dat bijvoorbeeld betekenen dat (de resultaten) van lobbywerk sterker geclaimd worden ("Met u en voor u hield Arachne de pil in het fonds"). Met een dergelijke strategie wint men donateurs, *maar* kan men andere organisaties - die voor dezelfde zaak strijden - juist weer voor het hoofd stoten. Met name voor een organisatie als Arachne, die veelal anderen ondersteunt om een lobby te winnen, zijn hier dan ook koorddans kwaliteiten vereist. Een ander mogelijk nadeel is dat Arachne gaat concurreren met andere vrouwenorganisaties, die geheel afhankelijk zijn van donaties.

8.7 Conclusies

- In dit hoofdstuk zijn drie modellen gepresenteerd: het pure marktmodel, het pure subsidiemodel en een mixmodel. Arachne functioneert nu volgens het pure subsidiemodel, wat als nadelen heeft dat men het contact met de klantengroep kan verliezen en dat men zeer afhankelijk is van de grillen van de subsidiegever. Het pure marktmodel is voor Arachne een onhaalbare kaart. Een mixmodel, waarbij (naast subsidies) geld uit de markt gehaald wordt door verkoop van producten en donaties lijkt echter wel mogelijkheden te bieden.
- Inverdienmogelijkheden door verkoop van producten liggen op dit moment vooral bij de twee periodieken die Arachne uitgeeft. De baten liggen naar schatting tussen de 0,8 en 1,2 ton per jaar. Deze baten wegen echter niet op tegen de publicatiekosten van de periodieken (1995: circa 1,5 ton). Daarnaast zouden de mogelijkheden om betaalde organisatie-adviezen te geven aan vrouwenorganisaties en om andere producten op de markt te zetten nader onderzocht kunnen worden.
- Tot slot is er de mogelijkheid geld uit de markt te betrekken door donateurs voor Arachne te werven. Dit zou echter wel met zich meebrengen dat Arachne zich veel meer dan nu het geval is zou moeten profileren op haar activiteiten, en met name op de lobby-ondersteuning. Dit brengt echter ook bepaalde risico's met zich mee: de verhouding met andere vrouwenorganisaties zou daardoor kunnen verslechteren.
- In dit hoofdstuk zijn slechts modellen en argumenten pro en contra aangedragen. Verder is een rekenvoorbeeld gegeven van de commerciële aanpak. De keuze om het bestaande geldstroommodel te veranderen, en de manier waarop men dat zou kunnen doen ligt echter niet bij de onderzoekers maar bij Arachne zelf.

9 Conclusies

In het evaluatie-onderzoek Arachne is aandacht besteed aan de volgende onderwerpen:

- de organisatie en producten/diensten van Arachne;
- het bereik van Arachne in termen van de bereikte personen, groepen en organisaties;
- de reikwijdte van Arachne in termen van de bestreken beleidsterreinen;
- het oordeel van de doelgroepen van Arachne over de kwaliteit van de producten en diensten van het bureau;
- de vraag of er mogelijkheden voor Arachne zijn om geld te betrekken uit andere kanalen/markten dan subsidie van de overheid.

Hieronder worden kort de belangrijkste conclusies van het onderzoek samengevat.

9.1 Arachne als organisatie

- Arachne is een kleine organisatie met een relatief zware inzet van personeel in het management en in ondersteunende en voorwaarden-scheppende (informerende) functies. Dit gaat ten koste van de beschikbare formatie voor de directe ondersteuning van de vrouwen-beweging via adviserende en makelende activiteiten.
- Binnen de 4 kerntaken van Arachne wordt een relatief groot deel van de beschikbare middelen (geld/menskracht) geïnvesteerd in de 2 kerntaken 'informereren' en 'signaleren' (tezamen circa 70%).
Een aanzienlijk kleiner deel van de middelen wordt ingezet ten behoeve van de taken 'adviseren' en 'makelen' (tezamen circa 25%).

9.2 De diensten en producten van Arachne

In hoofdstuk 3 van dit rapport zijn de verschillende diensten en producten van Arachne nader omschreven. In hoofdstuk 7 is het oordeel van de gebruikers/ontvangers van een deel van deze producten en diensten weer-gegeven. De belangrijkste resultaten worden in tabel 9.1 samengevat.

Tabel 9.1 De producten en diensten van Arachne

kerntaak	product/ dienst	oplage/ omvang	% van beschikbare middelen (uren/geld)	oordeel ontvangers/gebruikers		
				kwaliteit	bruikbaarheid beleids- beïnvloeding	concrete resultaten/ effecten
informereren	interne informatie- voorziening	n.v.t.	35% (3/4 intern en 1/4 extern)	goed	niet gevraagd	niet gevraagd
	extern: beantwoorden publieksvragen	200 per jaar				
signaleren	Invloed	oplage 2.500 12-14/jaar	35%	goed	redelijk	niet gevraagd
	Feiten en Cijfers (+ begrotings- special)	oplage 1.500 6-9/jaar		(zeer) goed	goed	niet gevraagd
makelen	makelen klein*	aantal onbekend	5%	goed	niet gevraagd	64% leidde tot samenwerking
	Prinsjesdag- borrel	1/jaar		goed/ nuttig	niet gevraagd	niet gevraagd
adviseren	ad hoc advies	aantal onbekend	20%	goed	goed	80% leverde resultaat op
	advies- projecten	40/jaar				
	lobby- ondersteuning	10/jaar		(zeer) goed	zeer goed	men is meestal tevreden over resultaat lobby
overig	evaluaties	n.v.t.	5%	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
	beleidsplannen					

* Grote makelprojecten zijn ingedeeld bij 'advies': lobby-ondersteuning.

Uit de tabel blijkt dat de producten en diensten van Arachne over het algemeen positief worden beoordeeld door de bereikte doelgroepen. Veel van de makelende en adviserende activiteiten hebben volgens de respondenten ook concrete resultaten en effecten opgeleverd. Daarbij moet echter wel worden aangetekend dat in het onderzoek personen en organisaties zijn benaderd die (redelijk) goed bekend zijn met de producten en diensten van Arachne³⁶.

9.3 Het bereik van Arachne

Uit de analyse van afnemers van producten en diensten van Arachne (hoofdstuk 4) blijkt dat Arachne inderdaad die doelgroepen bereikt die zij beoogt te bereiken. Met de taken *informereren* en *signaleren* wordt een breed publiek bereikt: niet alleen de vrouwenbeweging maar tevens tal van politieke en maatschappelijke organisaties die relevant zijn voor de beleids-beïnvloeding. De taken *makelen* en *adviseren* zijn bedoeld voor de feitelijke klanten (de vrouwenbeweging). Het blijkt dat met name bij de grotere

Noot 36 Voor een verdere uitleg raadplege men de inleiding van hoofdstuk 7.

lobby's een aanzienlijk deel van de (vrijwillige) vrouwenorganisaties betrokken wordt.

9.4 De reikwijdte van Arachne

Uit de inhoudsanalyse van de publicaties van Arachne (aangevuld met gegevens uit de projectenlijsten van Arachne) blijkt dat de door Arachne bestreken onderwerpen vooral liggen op de beleidsterreinen van de ministeries van SZW, VWS en (in mindere mate) Justitie. Inhoudelijk gezien sluit de door Arachne bestreken thematiek goed aan bij de drie hoofdthema's die bij de oprichting van Arachne zijn aangegeven: arbeid en inkomen, vrouw en zorg en vrouw en justitie. Van de door Arachne aangegeven overige aandachtsgebieden zijn de onderwerpen buitenlandsbeleid, ontwikkelingssamenwerking en ruimtelijke ordening niet of nauwelijks bestreken door Arachne.

9.5 Inverdienmogelijkheden voor Arachne

In hoofdstuk 8 zijn drie geldstroommodellen behandeld. Als Arachne zou willen weggroeien van het pure subsidiemodel, dan zou het 'mixmodel' - een combinatie van subsidies, donaties en geld uit de verkoop van producten/diensten - een alternatief zijn dat de moeite van verdere exploratie loont.

Daarbij moet aangetekend worden dat de mogelijkheden van Arachne om zich een inkomen te verwerven door het commercieel afzetten van producten of diensten beperkt zijn en blijven - dit gezien de kerntaak van Arachne (beleidsbeïnvloeding). Het donateursmodel biedt zeker mogelijkheden, maar vereist wel een omslag in de profilering van de organisatie.

9.6 Tot slot

De uitgevoerde evaluatie van de output van Arachne geeft overwegend (zeer) positieve resultaten te zien. Daarbij zijn echter twee kanttekeningen te plaatsen.

- 1 Waarschijnlijk kunnen binnen de organisatie nog de nodige verbeteringen worden aangebracht in de bedrijfsvoering. Zo sprong bij de evaluatie (zie hoofdstuk 8) de opvallend hoge kostenpost voor het uitbrengen van de publicaties in het oog. In een vervolg (advies-)traject dat na de zomer uitgevoerd zal worden, zal een en ander nader uitgediept worden.
- 2 Via verschillende wegen dringt de conclusie zich op dat Arachne als geheel teveel overheelt naar de meer passieve vormen van ondersteuning van de vrouwenbeweging. Wij doelen dan met name op het (breed) verspreiden van informatie en signaleringen. Dit blijkt uit het organisatieplaatje en uit de verdeling van de beschikbare middelen over de 4 taken van Arachne (zie hoofdstuk 3). Het blijkt ook uit het commentaar van de klanten van Arachne. Gevraagd naar de algehele tevredenheid met de wijze waarop Arachne haar taken vervult, wordt door een aanzienlijk deel van de klanten gesteld dat Arachne zich wat hen betreft wel wat actiever op zou mogen stellen: meer 'outreaching' werken, sneller met informatie en signaleringen komen en zelf ook actief lobbyen. Deze informatie zou voor Arachne aanleiding moeten zijn zich eens kritisch te (her)bezinnen op de ingeslagen weg, die gekenschetst kan worden als 'low profile' - een wegwijzer op de achtergrond - een neutrale opstelling.

Wellicht zou de koers (enigszins) verlegd moeten worden. Daarin past ook de discussie over het eventueel instellen van een donateurschap van Arachne: ook dit vereist een actieve opstelling naar de (donateurs-)markt en een sterkere profilering van de organisatie naar de donateurs en de klanten toe.

Bijlage 1 Ontvangers van het blad Invloed

Tabel 1.1 Ontvangers van het blad Invloed (personen)

	n	n	%
vrouwenbeweging		700	29
• regionaal/lokaal	150		
• landelijk	550		
politiek		270	11
• adviesorganen	39		
• leden Eerste Kamer	31		
• leden Tweede Kamer	78		
• partijgebonden organisaties/instituten*	33		
• overig (o.a. partijmedewerkers en regionale politiek)	92		
Ministeries (ambtenaren)		320	13
• DCE & ICE	80		
• VWS	57		
• BiZa	33		
• BUIZA	26		
• SZW	24		
• V&W	20		
• EZ	20		
• Justitie	19		
• VROM	15		
• LNV	8		
• OCW	8		
• Financiën	6		
• AZ	3		
maatschappelijke organisaties		200	8
• zwarte en migrantengroepen*	66		
• overig	134		
overige organisaties		330	13
• universiteiten (vrouwenstudies)	113		
• volkshogescholen/vrouwenvakscholen	15		
• media/pers	80		
• bibliotheken	91		
• onderzoeksinstituten	16		
• adviesbureaus	14		
algemeen belangstellend		630	26
• privé-personen	450		
• overig	180		
totaal		2.450	100

■ Deze ontvangers overlappen ten dele met de categorie 'vrouwenbeweging'.

Bijlage 2 Inhoudsanalyse periodieken Arachne

Emancipatiebeleid algemeen			
Onderwerp	Type berichtgeving	Product	Datering
Beleid(sprogramma) emancipatie (SWZ/DCE)	bespreking nota 'Met het oog op 1995' (emancipatiebeleid)	Feiten en Cijfers	maart 1993
	begrotingsspecial: analyse van begrotingsstukken op het thema emancipatie	Feiten en Cijfers	sept. 1993
	begrotingsspecial: analyse van begrotingsstukken op het thema emancipatie	Feiten en Cijfers	sept. 1994
	begrotingsspecial: analyse van begrotingsstukken op het thema emancipatie	Feiten en Cijfers	sept. 1995
	verslag debat in Tweede Kamer over nota 'Met het oog op 1995'	Invloed	juni 1993
	analyse speerpunten emancipatiebeleid 1995	Invloed	febr. 1994
	bespreking tussenstand emancipatiebeleid-1993	Invloed	maart 1994
	verslag debat Tweede Kamer over tussenstand emancipatiebeleid	Invloed	maart 1994
	toekomst van de emancipatie-advisering-analyse	Invloed	juni 1994
	emancipatiebeleid vanaf 1995 (verslag debat Tweede Kamer)	Invloed	nov. 1994
	emancipatiebureaus met opheffing bedreigd	Invloed	mei 1995
	bespreking tussenstand emancipatiebeleid 1994	Invloed	juni 1995
	bespreking nota 'Emancipatie in uitvoering'	Invloed	dec. 1995
	verslag debat Tweede Kamer over 'Emancipatie in uitvoering'	Invloed	febr. 1996
	emancipatie-ondersteuningsstructuur: bespreking voornemens Melkert en aankondiging conferentie	Invloed	maart 1996

Emancipatiebeleid algemeen			
Onderwerp	Type berichtgeving	Product	Datering
Emancipatie algemeen	Zorg in de concept verkiezingsprogramma's - analyse	Invloed	okt. 1993
	deeltijd in de concept verkiezingsprogramma's	Invloed	nov. 1993
	onafhankelijk expertisecentrum Emancipatie: advies van de Emancipatieraad	Invloed	maart 1994
	toekomstige emancipatie-advisering	Invloed	mei 1994
	uitleg van kabinetsstandpunt aan Tweede Kamer		
	vrouwen in de Tweede Kamer	Invloed	mei 1994
	- lijst van namen en partijen		
	emancipatie in het regeerakkoord	Invloed	mei 1994
	overzicht van aanbevelingen van de vrouwenbeweging en andere maatschappelijke organisaties aan informateur		
	emancipatie in het regeerakkoord	Invloed	sept. 1994
	de gevolgen van acties van de vrouwenbeweging		
	emancipatie-effectrapportage (EER)	Invloed	sept. 1994
	aankondiging publikatie handleiding EER		
	emancipatie in regeerakkoord en regeringsverklaring	Invloed	sept. 1994
	reacties van de vrouwenbeweging op regeerakkoord		
	werkprogramma Sociaal Cultureel Planbureau	Invloed	nov. 1994
	- overzicht van activiteiten die relevant zijn voor vrouwen/-emancipatie		
	werkprogramma Emancipatieraad 1995	Invloed	febr. 1995
	voorontwerp kaderwet Adviescolleges	Invloed	maart 1995
	- gevolgen voor Emancipatie-advisering		
	speciale editie: toespraken op Prinsjesdagborrel 1995: terugblik en visie op emancipatiebeleid in de toekomst	Invloed	okt. 1995
	vrouwenbeweging onmisbaar en vernieuwend (lezing Prinsjesdagborrel 1995)	Invloed	nov. 1995
	werkprogramma Emancipatieraad 1996	Invloed	febr. 1996
	emancipatie en de rijksoverheid	Invloed	maart 1996
	- onderzoek in opdracht van de Emancipatieraad		

Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid			
Onderwerp	Type berichtgeving	Product	Datering
Deeltijdarbeid	beleid en besluitvorming deeltijdarbeid	Feiten en Cijfers	maart 1993
	bevordering deeltijd(arbeid)	Feiten en Cijfers	nov. 1993
	wettelijke regelingen deeltijdarbeid	Feiten en Cijfers	nov. 1994
	aankondiging agendering van deeltijdarbeid in Tweede Kamer	Invloed	sept. 1993
	analyse wetsvoorstel en voortgang Tweede Kamer	Invloed	nov. 1993
	voortgang debat Tweede Kamer	Invloed	mei 1994
	bespreking wetsvoorstel gelijke behandeling deeltijd- en voltijdwerkers van de ministeries van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, Justitie en Binnenlandse Zaken	Invloed	dec. 1995
	verslag debat Tweede Kamer over wetsvoorstel gelijke behandeling deeltijd- en voltijdwerkers	Invloed	febr. 1996
	besluitvorming Tweede Kamer over wetsvoorstel gelijke behandeling deeltijd- en voltijdwerkers	Invloed	maart 1996
Pensioen	gelijke behandeling in de aanvullende collectieve werknemerspensioenregelingen	Feiten en Cijfers	april 1992
	pensioenverrekening bij echtscheiding	Feiten en Cijfers	sept. 1993
	pensioenreparatie - analyse en oproep tot reageren	Invloed	jan. 1994
	pensioenreparatie - debat Tweede Kamer	Invloed	maart 1994
	pensioenverevening - besluit Eerste Kamer	Invloed	mei 1994
Algemene Nabestaandenwet (ANW)	Algemene Nabestaanden Wet (ANW)	Feiten en Cijfers	sept. 1995
	nieuwe Algemene Nabestaandenwet naar Raad van State	Invloed	maart 1995
	bespreking wetsvoorstel Algemene Nabestaandenwet en agendering Tweede Kamer	Invloed	juni 1995
	verslag debat Tweede Kamer over Algemene Nabestaandenwet	Invloed	sept. 1995
Algemene Bijstandswet (ABW)	herinrichting Algemene Bijstandswet (ABW): verslag debat Tweede Kamer	Invloed	nov. 1993
	Algemene Bijstandswet: voortgang Tweede Kamer	Invloed	okt. 1994
Arbeid en zorg	evaluatie wet op het ouderschapsverlof	Feiten en Cijfers	juni 1994
	voortgang Tweede Kamer	Invloed	sept. 1993
	debat Tweede Kamer	Invloed	nov. 1993
	voortgang beleidsontwikkeling	Invloed	maart 1994
	adviesaanvraag SZW aan SER en ROP	Invloed	febr. 1995
	advies Sociale Verzekeringsraad aan Minister	Invloed	mei 1995
	bespreking wetsvoorstel uitbreiding ouderschapsverlof	Invloed	aug. 1995
	analyse nota 'Arbeid en zorg'	Invloed	sept. 1995

Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid			
Onderwerp	Type berichtgeving	Product	Datering
Onbetaalde arbeid	herverdeling onbetaalde arbeid - analyse advies en voortgang Tweede Kamer	Invloed	nov. 1994
	herverdeling onbetaalde arbeid - bespreking eindrapport adviescommissie	Invloed	nov. 1995
Arbeidstijdenwet	analyse wetsvoorstel	Invloed	april 1994
	debat Tweede Kamer over arbeidstijdenwet	Invloed	sept. 1994
	memorie van antwoord van Minister op Kamervragen	Invloed	sept. 1994
	debat Tweede Kamer	Invloed	nov. 1994
	zorgtaken in arbeidstijdenwet - debat Tweede Kamer	Invloed	mei 1995
Arbeidsdeelname allochtonen	besluitvorming wet bevordering arbeidskansen allochtonen	Feiten en Cijfers	april 1992
	wetsvoorstellen en voortgang Tweede Kamer	Invloed	juni 1993
	debat Eerste Kamer en analyse	Invloed	jan. 1994
Dienstencheque	de dienstencheque	Feiten en Cijfers	mei 1995
	aankondiging experiment	Invloed	maart 1995
Vrouwenvakscholen	vrouwenvakscholen bedreigd - signalering	Invloed	maart 1995
	voortbestaan vrouwenvakscholen gegarandeerd - verslag toezegging Melkert	Invloed	april 1995
Positie van de vrouw in de arbeid	bespreking rapport 'Positie van de vrouw in de arbeid'	Invloed	juni 1994
	bespreking OESO-rapport 'Structural Change - the Role of Women'	Invloed	sept. 1994
	vrouwen en CAO's - bespreking onderzoek in opdracht van Emancipatieraad	Invloed	maart 1996
	arbeidsparticipatie van vrouwen - analyse onderzoeksrapport en reactie SZW	Invloed	febr. 1995
Overig	arbeidsduurverkorting - analyse notitie van Minister aan Tweede Kamer	Invloed	juni 1994
	40.000 banenplan - debat Tweede Kamer en verdere voortgang	Invloed	nov. 1994
	CAO's-AVV bespreking voorstel wijziging regelgeving	Invloed	nov. 1994
	zwangerschapsverlof - adviesaanvraag SZW aan SER en ROP, voortgang	Invloed	maart 1995
	de andere kant van Nederland - bespreking Armoedenota Melkert en agendering Tweede Kamer	Invloed	febr. 1996
	flexibiliteit en zekerheid - bespreking nota van SZW - Tweede Kamer	Invloed	maart 1996
	werken onder het minimumloon: SER wijst kabinetsplan of- bespreking	Invloed	mei 1996

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport			
Onderwerp	Type berichtgeving	Product	Datering
Kinderopvang	beleid en besluitvorming kinderopvang	Feiten en Cijfers	april 1992
	beleid en besluitvorming kinderopvang	Feiten en Cijfers	sept. 1993
	de toekomst van de kinderopvang	Feiten en Cijfers	dec. 1994
	beleidsvoorbereiding en initiatiefgroep kinderopvang	Invloed	juni 1993
	advies van adviescommissie over kwaliteit kinderopvang	Invloed	okt. 1993
	verslag debat Tweede Kamer over kwaliteit kinderopvang	Invloed	nov. 1993
	stimuleringsmaatregel kinderopvang - definitieve vaststelling door Minister VWS	Invloed	jan. 1993
	kwaliteit kinderopvang toch in welzijnswet - verslag debat Tweede Kamer	Invloed	febr. 1993
	evaluatie-onderzoek kinderopvang - brief van Arachne aan Minister	Invloed	mei 1994
	kwaliteit van kinderopvang in Tweede Kamer - aankondiging debat Tweede Kamer over regeringsstandpunt	Invloed	maart 1995
	controle op kwaliteit kinderopvang - motie aangenomen door Tweede Kamer	Invloed	aug. 1995
Thuiszorg	advies Emancipatieraad over thuiszorg - bespreking inhoud	Invloed	juni 1993
	Kabinet over thuiszorg - bespreking kabinetsnota en agendering Tweede Kamer	Invloed	jan. 1994
Werkgelegenheid in de zorgsector	werkgelegenheid in de zorgsector - bespreking kabinetsbesluit	Invloed	jan. 1994
	druk op mantel zorg - bespreking advies van de commissie Modernisering ouderenzorg en oproep tot reageren	Invloed	juni 1994
	zorg voor werk en zorg voor zorg - analyse van twee nota's van VWS en agendering Tweede Kamer	Invloed	juni 1995
Vrouwenhulpverlening (VHV)	aankondiging bezuiniging op vrouwenhulpverlening bij begrotingsbehandeling VWS en agendering Tweede Kamer	Invloed	dec. 1994
	verslag gesprek Minister Borst en vrouwenhulpverleningsorganisaties	Invloed	maart 1995
	bezuinigingen vrouwenhulpverlening omgebogen (door succesvolle lobby)	Invloed	juni 1995
De pil	pil uit het ziekenfondspakket en bij de drogist	Feiten en Cijfers	mei 1995
	pil uit het ziekenfondspakket - aankondiging voornemens van Minister Borst	Invloed	maart 1995
	pil uit het ziekenfondspakket - bespreking brief van Borst en acties van de vrouwenbeweging	Invloed	april 1995
	pil uit pakket strijdig met Europese richtlijnen - verslag lobby via EG-kanalen	Invloed	mei 1995
	pil blijft in ziekenfondspakket - besluit van minister	Invloed	juni 1995
Bezuiniging welzijnsorganisaties	ingrijpende bezuiniging op welzijnsorganisaties - verslag debat Tweede Kamer	Invloed	maart 1995
	bezuiniging welzijnsorganisaties - aankondiging bezuiniging en agendering Tweede Kamer	Invloed	mei 1995
	bezuinigingsbeslissing is uitgesteld o.i.v. acties uit het veld	Invloed	juni 1995

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport			
Onderwerp	Type berichtgeving	Product	Datering
Donorgegevens KI	bespreking wetsvoorstel en agendering Tweede Kamer	Invloed	sept. 1993
	aankondiging wetsvoorstel in voorbereiding en agendering Tweede Kamer	Invloed	maart 1996
Basispakket gezondheidszorg	basispakket gezondheidszorg	Feiten en Cijfers	febr. 1994
	vrouwen kiezen met zorg - bespreking rapport Dunning (keuzen in de zorg) en aankondiging congres	Invloed	jan. 1994
Informele zorg	informele zorg	Feiten en Cijfers	sept. 1994
	informele zorg - bespreking SCP-rapport	Invloed	april 1994
Overig	emancipatiebeleid van VWS - analyse beleidsplan	Invloed	okt. 1993
	jeugd verdient de toekomst - analyse kabinetsnota en agendering Tweede Kamer	Invloed	nov. 1993
	sociaal culturele zelfstandigheid voor meisjes en jongens - bespreking nota en aankondiging adviezen ER	Invloed	okt. 1994
	Welzijnsnota debat Tweede Kamer en agendering Tweede Kamer	Invloed	febr. 1995
	Gezond en wel - bespreking nota en agendering Tweede Kamer	Invloed	april 1995
	persoonsgebonden budget - brief van Minister aan Tweede Kamer en agendering	Invloed	aug. 1995
	gehandicaptenbeleid 1995-1998 - analyse beleidsprognose en agendering Tweede Kamer	Invloed	sept. 1995

Ministerie van Justitie			
Onderwerp	Type berichtgeving	Product	Datering
Registratie leefvormen	leefvormen	Feiten en Cijfers	sept. 1993
	registratie van leefvormen	Feiten en Cijfers	maart 1996
	aankondiging wetsvoorstel	Invloed	okt. 1993
	reactie van Nederlandse Gezinsraad op kabinetsstandpunt	Invloed	jan. 1994
	wetsvoorstel naar Tweede Kamer	Invloed	juni 1994
	leefvormen in het familierecht: notitie van Justitie naar Tweede Kamer - analyse en voortgang besluitvorming	Invloed	sept. 1995
Rechtsbijstand bij echtscheiding	minder rechtsbijstand bij echtscheiding - analyse wetsvoorstel	Invloed	maart 1994
	oproep tot reageren op wetsvoorstel	Invloed	maart 1994
Voogdij	wetsvoorstel over medevoogdij aangeboden aan Tweede Kamer en oproep tot reageren	Invloed	juni 1994
Prostitutiebeleid	voortgang Eerste Kamer	Invloed	sept. 1993
Seksediscriminatie	besluiten Tweede Kamer	Invloed	sept. 1993
Personen en familie-recht	wijziging van het naamrecht	Feiten en Cijfers	sept. 1993
	wijziging van het naamrecht	Feiten en Cijfers	nov. 1995
	bespreking van een aantal wetsvoorstellen op dit terrein	Invloed	okt. 1994
Zedelijkheids-wetgeving	aankondiging debat in Tweede Kamer over onderzoek naar handhaving	Invloed	mei 1995
Gezinshereniging	evaluatie verscherping inkomenseis - toezending rapport aan Tweede Kamer en aankondiging debat Tweede Kamer	Invloed	mei 1995
	Inkomens-eis bij gezinshereniging - verslag debat Tweede Kamer over wetsvoorstel	Invloed	nov. 1995
Vrouwelijke vluchtelingen	vrouwelijke vluchtelingen	Feiten en Cijfers	mei 1994
	adviesaanvraag van Justitie bij Emancipatieraad over vrouwelijke vluchtelingen	Invloed	juni 1995
Overig	familierechtelijke problemen Nederland-Marokko - instelling van commissie	Invloed	maart 1995

Ministerie van Financiën			
Onderwerp	Type berichtgeving	Product	Datering
Belastingvrije voet	bespreking wetsvoorstel en agendering Tweede Kamer	Invloed	sept. 1993
Fiscale aftrek kinderopvang	bespreking wetsvoorstel en agendering Tweede Kamer	Invloed	dec. 1993
Voetoverheveling	wetsvoorstel afschaffing voetoverheveling	Feiten en Cijfers	mei 1994
	voetoverheveling - besluitvorming	Feiten en Cijfers	febr. 1996
	aankondiging wetsvoorstel afschaffing	Invloed	sept. 1993
	afschaffing voetoverheveling - beschrijving initiatief wetsvoorstel en reacties Tweede Kamer	Invloed	febr. 1994
	debat Tweede Kamer voetoverheveling	Invloed	maart 1994
	uitstel behandeling wetsvoorstel en redenen	Invloed	april 1994
	afschaffing voetoverheveling - voortgang kamerbehandeling	Invloed	nov. 1995
Overig	Bouwstenennotitie - analyse en agendering	Invloed	nov. 1994
	emancipatiebeleid Financiën en advies ER op concept beleidsbrief	Invloed	mei 1995

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen			
Onderwerp	Type berichtgeving	Product	Datering
Positieve actie in het onderwijs	wetsvoorstel positieve actie voor vrouwen in onderwijsmanagement	Feiten en Cijfers	nov. 1994
	positieve actie in het onderwijs - wetsvoorstel bij Raad van State	Invloed	sept. 1994
	positieve actie onderwijsmanagement - wetsontwerp naar Tweede Kamer en agendering Tweede Kamer	Invloed	mei 1995
	positieve actie onderwijsmanagement en positief advies, agendering Tweede Kamer	Invloed	aug. 1995

Ministerie van Binnenlandse Zaken			
Onderwerp	Type berichtgeving	Product	Datering
Algemene Wet Gelijke Behandeling (AWGB)	debat Tweede Kamer en agendering	Invloed	nov. 1993
Opheffing Adviesraden	Kabinet is akkoord, gevolgen voor emancipatieraad	Invloed	juni 1994
Politie	emancipatie bij de politie - debat in Tweede Kamer en verdere agendering	Invloed	okt. 1994
Inburgering	inburgeringscontracten - analyse uitvoering nieuwe regelgeving	Invloed	mei 1995
Wijziging kiesstelsel	aankondiging behandeling wetsvoorstel	Invloed	dec. 1995

Ministerie van Economische Zaken			
Onderwerp	Type berichtgeving	Product	Datering
Zelfstandig ondernemerschap	vooraankondiging agendering in Tweede Kamer naar aanleiding van onderzoek	Invloed	april 1994
Winkelsluitingswet	bespreking wetsvoorstel en adviesaanvragen	Invloed	febr. 1995
Emancipatiebeleid	Het emancipatiebeleid van Economische Zaken - bespreking	Invloed	dec. 1995

Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij			
Onderwerp	Type berichtgeving	Product	Datering
E-beleid	bespreking beleidsvoornemens LNV	Invloed	juni 1993
	aanbevelingen voor positieve actie bij en rond LNV - bespreking uitvoering emancipatiebeleid LNV	Invloed	febr. 1994

Ministerie van Verkeer en Waterstaat			
Onderwerp	Type berichtgeving	Product	Datering
Vrouwen en mobiliteit	algemene beschouwing	Feiten en Cijfers	sept. 1993

Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer			
Onderwerp	Type berichtgeving	Product	Datering
Milieubeleid en emancipatie	algemene beschouwing	Feiten en Cijfers	dec. 1995

Literatuur

Wit, D. de

Niet over één nacht ijs. Over het ontstaan en het bestaansrecht van Arachne. De Beuk, Hippolytushoef, mei 1995.

Ministerie van WVC

Subsidiebeschikking Arachne, d.d. 17 mei 1992

Arachne

Basisdokument: Taak, plaats en werkzaamheden van Arachne vrouwen-adviesbureau overheidsbeleid. Den Haag, 1992

Arachne

Verslag Werkconferentie over beleidsbeïnvloeding door de vrouwen-beweging, d.d. 11 april 1992

Arachne

Jaarverslag 1992

Beleidsplan en werkprogramma 1993

Verslag 1993 - 1994

Meerjarenplan 1994 - 1995

Jaarrekening 1995

Beleid en activiteiten 1996

Discussiepaper Emancipatie-ondersteuningsbeleid in de toekomst, t.b.v. de expertmeeting in De Born, Bennekom, d.d. 26 april 1996